

MITĖNIŠKIŲ AIDAI

2025 m. birželis Nr. 6						ISSN 3030-2129		
Laikraščio leidėjai: Raimundas Volbergas ir bendraminčiai								
Parodos atidarymas 1 - 3 psl.	Liudininkų akimis 4 - 5 psl.	„Damos ir husarai“ Žeimiuose 5 – 6 psl.	Vladinės. Pašventinimas 6 psl.	Atgarsiai apie Vilniaus parodą „Vaikas“ 7 – 8 psl.	Vakaruškos Mitėniškėse 9 – 11 psl.	Šv. Bogumilos koplyčia Šėtos kapinėse? Fotoreportažas 11 – 14 psl.	Liturginės šventės. Sukaktys 15 – 17 psl.	Įvairenybės. Gaisrai Šėtoje (1802 – 1803) 18 psl.

2025 m. birželio 12 d. Lietuvos valstybės istorijos archyvo (LVIA) Ekspozicijų ir edukacijos salėje (Mindaugo g. 8, Vilnius) įvyko dokumentų parodos „Didysis labdarys Juozapas Montvila“, skirtos neeilinei XIX a. pab. – XX a. pr. asmenybei: verslininkui, bankininkui, visuomenės veikėjui Juozapui Montvilai (1850–1911), atidarymas.

Nuskambėjus giesmei, kurią atliko senosios muzikos ansamblis „Giesmių Tarnai“, visus, gausiai susirinkusius, pasveikino dokumentų parodos rengėja LVIA Informacijos ir sklaidos skyriaus vedėja Neringa Češkevičiūtė. Jos žodžiais: „Juozapas Montvila buvo žmogus apdovanotas daugybe talentų - juos bei savo asmeninį gyvenimą (J. Montvila nesukūrė šeimos) ir lėšas paaukojęs bendruomenės labui. Nežinau, ar XIX a. pab. – XX a. pr. buvo už jį labiau Vilniui nusipelnusių ir tiek daug įvairiose srityse nuveikusių žmonių. Ir nereikalavusių padėkos už savo gerus darbus“. Renginio vedėja pristatė senosios muzikos ansamblį „Giesmių Tarnai“, kurio vadovas, liutnios maestro Valdemaras Dadėla bei atskleidė ryšį, siejantį J. Montvilą ir liutnią.

Šėtos bažnyčioje buvo nutarta: bus paroda Vilniuje! N. Češkevičiūtė ir kunigas R. Skrinskas, 2025 03 30, nuotrauka A. Narkevičiaus

N. Češkevičiūtė taip pat pasidalino ir savo prisiminimais apie 1992 metus, kai dabartinis LVIA buvo įsikūręs Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje, o jaunosios archyvarės gyveno buvusio vienuolyno patalpose. Žinoma, tais laikais Vilniaus gatvės buvo mažai teapšviestos, beveik visiška tamsa, todėl kiekvieną vakarą tamsiuoju skersgatviu jaunąsias archyvares palydėdavo išdidžiai sėdin-

2025 m. birželio 12 d. 16:26

PARODOS ATIDARYMAS „DIDYSIS LABDARYS JUOZAPAS MONTVILA“ LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJOS ARCHYVE, VILNIUJE

tis parke „dėdė Juozapas Montvila“.

O liutnia? Tai ne tik vienas seniausių styginis muzikos instrumentas, bet ir dar vienas iš J. Montvilos „kūdikų“. 1905 m. įkurta muzikos draugija „Liutnia“, kurios buveinė prisiglaudusi prie J. Montvilos Vilniaus Žemės ūkio banko, išaugo į „Liutnios“ teatrą.

Po trumpo parodos pristatymo, pranešėja pakvietė tarti žodį LVIA direktorių Darius Žeruolį, kuris sveikindamas citavo J. Montvilos žodžius: „<...> labai naudingas mokslas yra buhalterija, kuri moko teisingo gyvenimo aktyvų ir pasyvų, t. y. nuopelnų, kuriuos turi žmogus ir geradarybių, kurias skolingas kitiems, balanso. Kas dažnai tokias sąskaitas veda, tas ne tik atsikrato dažniausiai pramanytų pretenzijų pasauliui, bet ir randa akstingą tolesniam vaisingam visuomenės darbui“.

Sveikinimo žodžiui N. Češkevičiūtė pakvietė vieną iš parodos partnerių – Lenkijos Respublikos ambasados Lietuvoje pirmąjį sekretorių poną Daniel Słupek, kuris lietuvių kalba ne tik pasveikino, bet ir pažymėjo:

„J. Montvila – tai asmenybė, kuri turėtų sielti lenkus ir lietuvius; tai gražus pavyzdys žmogaus, kuris, naudodamas savo turtą, keitė Vilniaus veidą. Viliuosi, kad jis taps šiandienos lietuvių, lenkų ir kitų tautybių žmonių įkvėpėju“.

Parodos atidarymo iškilnių svečius nustebino malonios staigmenos iš Belgijos ir Prancūzijos: J. Montvilos brolio Vincento Montvilos provaikaičių John ir George O’Rourke video sveikinimai, padėkos ir palinkėjimai anglų ir lenkų kalbomis.

Renginyje dalyvavusi viena iš Montvilų giminės

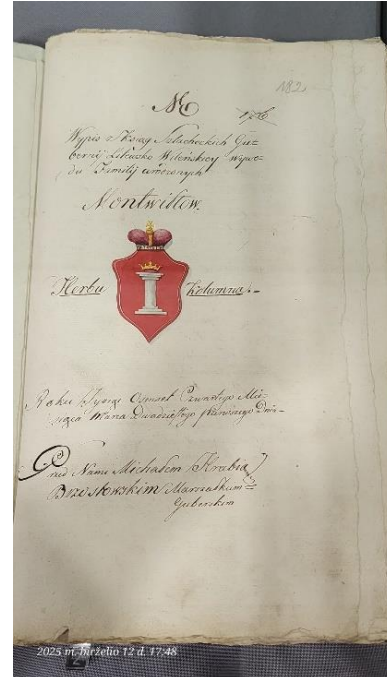
2025 m. birželio 12 d. 17:28

Parodos kūrėjos: Informacijos ir sklaidos skyriaus vedėja Neringa Češkevičiūtė, vyr. archyvistė Dovilė Korovacka ir vyr. specialistė dr. Violeta Pansevič, 2025 06 12, nuotrauka D. Vadauskaitės

palikuonių Sigita Montvilaitė - Radovanovich sakė: „Bajorai Montvilos - viena iš senųjų garsių-

Parodos atidarymo rengėjai, svečiai ir senosios muzikos ansamblis „Giesmių Tarnai“

2025 06 12, nuotrauka
D. Vadauskaitės

MONTVILŲ HERBAS „KOLUMNA“

Sigita Montvilaitė – Radovanovich, 2025 06 12,
nuotrauka D. Vadauskaitės

jų Lietuvos giminių, o J. Montvila – žymiausias jos atstovas. Beje, Montvilų pavardė atsirado iš seno lietuviško žodžio „mantyti“, „mąstyti“ ir J. Montvila šią prasmę puikiai išpildė. Kaip niekas kitas, jis pasižymėjo ypatinga verslininko proto ir širdies pusiausvyra. <...> Vivat, vivat! Te ši paroda būna tavo širdies džiaugsmas!“.

Montvilų atminimo puoselėtoja Kauno technologijos universiteto doc. dr. Judita Puišo pakvietė pažvelgti į Montvilų šeimos vertybes, kurias šeima puoselėja ir šiandien.

Pranešėjas Raimundas Volbergas iš Mitėniškių dvaro, pristatė laikraščio „Mitėniškių aidai“, atsiradimo istoriją ir tikslus, pakvietė aplankyti

Dr. Judita Puiš ir Lenkijos Respublikos ambasados Lietuvoje pirmasis sekretorius ponas Daniel Słupek, 2025 06 12, nuotrauka D. Vadauskaitės

Mitėniškių dvarą, Montvilų panteoną Šėtos miestelio kapinėse bei palinkėjo taikos ir ramybės ne tik Vilniui, Lietuvai, bet ir Pasauliui.

Kėdainių krašto muziejaus Daugiakultūrio centro vadovė ir Šėtos gimnazijos istorijos mokytoja ekspertė Audronė Pečiulytė, kilusi iš Šėtos miestelio, padėkojo LVIA ir ypatingai N. Češkevičiūtei už užsimezgusius ryšius, darbus, džiaugėsi kraštiečio J. Montvilos paminėjimu Vilniuje ir galimybe parodą pristatyti J. Montvilos gimtinėje.

Vilniaus pranciškonų vienuolyno, kuriame XX a. buvo įsikūrusios J. Montvilos globamos labda-

Neringa Češkevičiūtė ir Daiva Vadauskaitė, 2025 06 12, nuotrauka A. Narkevičiaus

Su profesoriumi Libertu Klimka (dešinėje), 2025 06 12, A. Narkevičiaus nuotrauka

ringos organizacijos, kunigas brolis Marek Adam Dettlaff OFMCon pasidalino prisiminimais apie prieš 15 metų įvykusius susitikimus. Pirmasis su besimeldžiančia moterimi prie Juozapo Montvilos paminklo, o kitas su tik prancūziškai kalbančia brolių O'Rourke giminaitė, kuri keliavo po Lietuvą Montvilų takais.

Kunigas brolis Marek Adam Dettlaff OFMCon, 2025 06 12, nuotrauka D. Vadauskaitės

Ekspoziciją pristato Violeta Pansevič, 2025 06 12, nuotrauka D. Vadauskaitės

N. Češkevičiūtė dėkojo parodos partneriams: Lietuvos centriniam valstybės archyviui, Lietuvos ypatingajam archyviui, Kauno regioniniam valstybės archyviui, Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui, Lenkijos Respublikos ambasadai Vilniuje, Lenkijos institutui Vilniuje, Berlyno Humboldtų universiteto bibliotekai, Kauno Technologijos universito (KTU) Fizikos katedros do-

docentei dr. Juditai Puišo, kolegoms – Lietuvos

Ekspozicijoje J. Montvilai įteiktas ordinas. Prie mikrofono R. Volbergas, 2025 06 12, nuotrauka D. Vadauskaitės

Parodoje virė diskusijos, 2025 06 12, nuotrauka D. Vadauskaitės

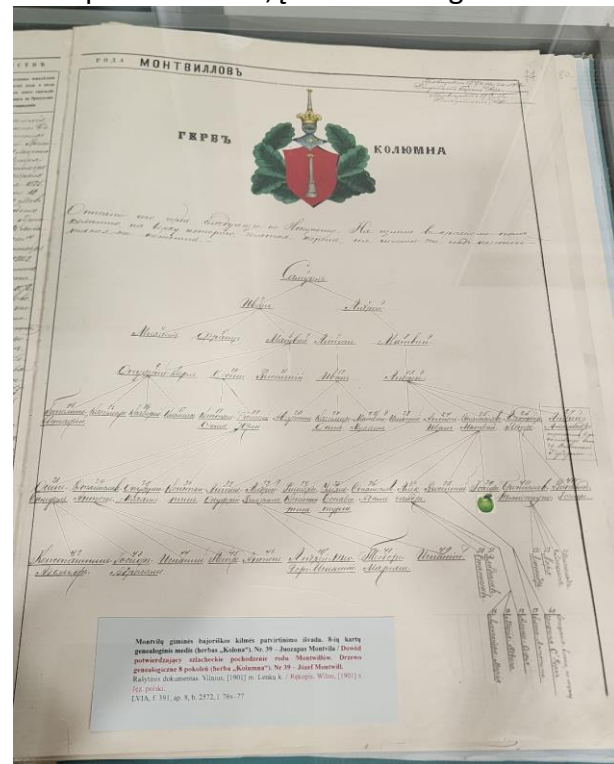
Parodos atidarymo klausytojai, 2025 06 12, nuotrauka D. Vadauskaitės

valstybės istorijos archyvo darbuotojams ir, ypatingai, parodos kuratorėms vyr. archyvistei Dovilei Korovackai ir vyr. specialistei dr. Violetai Pansevič. Renginio vedėja pakvietė susirinkusius ne tik apžiūrėti parodą, bet ir padiskutuoti, pasivašinti sultimis, kava, arbata ir obuoliais, o parodos organizatorius - partnerius, tęsiant dar vieną J. Montvilos tradiciją, nusifotografuoti bendrai nuotraukai.

Kalbėtojus lydėjo lietuvių ir lenkų kalba skambančios giesmės, kurias giedojo, grojant senoviais instrumentais, senosios muzikos ansamblis „Giesmių Tarnai“.

2025 m. birželio 19 d. ir 26 d., liepos 3 d. vidurdienį LVIA Ekspozicijų ir edukacijos salėje

vyko teminės ekskursijos „Didysis labdarys Juozapas Montvila“, į kurias buvo galima iš anks-

Ekspozicijoje Montvilų herbas „Kolumna“

Kalba Audronė Pečiulytė, muziejininkė, istorijos mokytoja, 2025 06 12, nuotrauka D. Vadauskaitės

to užsiregistruoti. Lankytojų pageidavimu teminės ekskursijos vyks ir rugsėjo – spalio mėnesiais. Dokumentų paroda „Didysis labdarys Juozapas Montvila“ LVIA Ekspozicijų ir edukacijos salėje veiks iki 2025 m. spalio 15 d.

2025 m. liepos 1 d. LVIA pristatė virtualią parodą „Didysis labdarys Juozapas Montvila“ (<https://virtualios-parodos.archyvai.lt/lt/virtualios-parodos-itraukios-istorijos/34/didysis-labdarys-juozapas-montvila-lvia/exh-463>), skirtą 175-o sioms J. Montvilos gimimo metinėms paminėti. Kilnojamoji paroda „Didysis labdarys Juozapas Montvila“ 2025 m. rudenį aplankys Kėdainius ir Šėtą bei keliaus į kaimyninę Lenkiją.

I-ąjį kartą buvo skelbiami Vladislovo ir Marijos Montvilų dokumentai iš archyvų.

Dėkojame LCVA fotografei Larisai Dmuchovskajai ir Lietuvos bajorų karališkosios sąjungos narei Daivai Vadauskaitei, kraštotyrininkui - tautodailininkui iš Žemųjų Artūrai Narkevičiui už nuotraukas fotoreportažui.

Dr. Judita Puišo

LIUDININKŲ AKIMIS

Koks buvo Juozapas Montvila?

Šiandien atsakyti į šį klausimą labai sunku, bet tai padaryti padės lenkų rašytojo, publicisto ir vertėjo, daugelio laikraščių, leidžiamų lenkų kalba, bendradarbio Vincento Kosiakievič (Wincenty Kosiakiewicz (1863-1918))¹ straipsnis, paskelbtas Varšuvoje (Lenkijoje) leistame laikraštyje „Słowo“², kitą dieną, 1911 m. vasario 21 (8), po Juozapo Montvilos (Józef Montwiłł (1850-1911) mirties V. Kosiakievič rašė, kad Juozapas Montvila mirė prieš laiką ir Lenkija neteko vieno geriausių savo sūnų, kuris buvo didis, didžiaširdis.

Kodėl būtent Lenkija? Reikėtų paaiškinti, kad po Abiejų Tautų Respublikos padalinimo ir 1831 m. bei 1863 m. sukilimų, viskas, kas buvo susieta su lenkakalbiais, buvusiais Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės piliečiais ir jų palikuonimis, buvo siejama su Lenkija, nors jos buvusi sostinė Varšuva taip pat priklausė Rusijos imperijai. Tai patvirtina ir Krokuvos Jogailos universitete studijavę 1862/1863 m. broliai Stanislovas ir Aleksandras Montvilos, buvę įrašyti lietuvių tautybės, jau 1873 m. Juozapas Montvila – lenkų tautybės^{3,4,5}.

Straipsnyje V. Kosiakievič pabrėžė, kad J. Montvilos širdis negebanti jausti neapykantos, pamilusi labiausiai tuos žmones, kuriems buvo šioje žemėje ypač sunku. J. Montvila karštąja meile degė gimtajam kraštui, nuoširdžiai jautė kiekvieną jo skaudulį ir džiaugėsi kiekvienu, nors retu tuomet buvusiu džiaugsmu. V. Kosiakievič taip pat išskyrė J. Montvilos išskirtinę meilę Lietuvai, gimtajam miestui ir mylimajam Vilniui. Jis rašė apie J. Montvilos pasėtas prie Vilijos (dab. Neries upės) veiklas, davusias gražiausių vaisių. Apie tai žinojo ir visa Lenkija, ir su pasigerėjimu žvelgė į didžiojo piliečio J. Montvilos krištolinę figūrą bei jo visuomeninę veiklą.

„Słowo“ žurnalistas užsiminė straipsnyje, kad paskutinį kartą J. Montvilą buvo sutikęs prieš kelis mėnesius, vėly rudenį 1910 metais, prieš J. Montvilos mirtį. Nors jau buvo prasidėjusi Sankt Peterburge Dūmos sesija, Juozapas Montvila neskubėjo išvykti. Jis turėjo rimtą ketinimą visai negrįžti į Rusijos imperijos sostinę. Susitikimo su žurnalistu metu J. Montvila tepasakė, kad tai ne jo vieta: „<...> iš tikro turėčiau sakyti: niekis ten mano vieta“. Jis taip pat patikino žurnalistą, kodėl ši Rusijos Imperijos III Valstybės Dūma jam nieko nereikšė. J. Montvila buvo realistas, kruopščiai ir tikslingai veikiantis žmogus. Jis negaišo laiko ir nešvaistė jėgų. J. Montvila buvo išskirtinis finansininkas, įpratęs, kad kiekvienas jo gestas būtų vaisingas ir naudingas. Todėl parlamente jis jautėsi tarsi nepakeliamoje ir dusinančioje tuštumoje. Jo vieta buvo Vilniuje. Tai jis suprato ir pripažino, nors tris kartus veržėsi patekti į Dūmą. J. Montvila, atvirai bendraudamas su žurnalistu, susierzinęs, teištara: „Klydau... klydau...“.

Žurnalistu nuomone, ši J. Montvilos klaida

Laikraštis visuomenei iš Mitėniškių dvaro

buvo ne tik nemaloni J. Montvilai, bet ir pražūtinga. Nors J. Montvilos sveikatos būklė blogėjo, jis niekam tai neparodė. Laikas, praleidžiamas prie Nevos, pražūtingai veikė J. Montvilos organizmą. Visiems jis atrodė vis dar toks stiprus, užgrūdintas, nors senstelėjęs.

J. Montvilai nebuvo leista sugrįžti į Vilnių. Parlamentaro mandato atsisakymas buvo vertinamas kaip lenkiško atstovavimo Dūmoje praradimas. Tuometinės visuomenės požiūriu – tai buvo teisinga. J. Montvilos noras palikti Dūmą laikytas savotišku kaprizu, kuriam reikia pasipriešinti. J. Montvilai įtikinti buvo pasiūlyti pakankamai svarbūs argumentai, tarp jų ir *ad hominem*⁶, kuris turėjo paveikti J. Montvilą, nors ir jo svoris galėjo būti nedidelis. Šis argumentas skambėjo panašiai: negalima tokiam žmogui rodyti kaprizų, nes esą per daug rimtas ir tvirtas, kad kelio pabaigoje numestų naštą, kurios tris kartus prašėsi nešti. Vienas iš garbių Lietuvos piliečių straipsnio autoriui minėjo dėl šio reikalo: Montvilai (kaip dažnai Vilniuje jį vadintą) – tai netinka.

Ir vis dėlto J. Montvila atsistatydino, žadėdamas, progai pasitaikius, atvažiuoti į Vilnių. Sielos gilumoje galvodamas, kad šiai Tauridės nelaisvei ateis galas. Deja, pabaigos ir išsilaisvinimo, apie kurį taip svajojo J. Montvila, nesulaukė. Jo gyvenimas buvo kupinas darbų, atliktų sunkiausiomis ir slegiančiomis sąlygomis, baigėsi. Sankt Peterburgo klaida, kurios išvengus, autoriaus nuomone, labai tikėtina, kad dar daugelį metų J. Montvila gyventų ir toliau būtų beveik visų mūsų institucijų Vilniuje siela. O jam buvo tik šešiasdešimt! Paskutinio susitikimo metu su straipsnio autoriumi J. Montvila prasitarė: „Aš sergu!...“

J. Montvila skundėsi, kad gyvenimas Sankt Peterburge, tam tikrų būtinų santykių palaikymas, verčia jį nuolat nusižengti higienai. Šią aplinkybę – poreikį saugoti savo sveikatą, jis nurodė kaip vieną iš atsistatydinimo priežasčių. Tačiau šis argumentas neveikė visuomenės. Labiau jaunatviški judesiai, nei ligonio, gyvos akys, rausva veido oda tarsi prieštaravo J. Montvilos patikinimams, kad jo sveikata yra prasta. Tam labai prieštaravo ir jo šypsena bei sielos ramybė, kurios jis atrodė kupinas, ypač, kai kalbėjo apie Lietuvą, Vilnių ir čia įsteigtas institucijas.

V. Kosiakievič nuomone, J. Montvila buvo realistas, turbūt tobuliausias iš visų jo pažįstamų, tvirtas ir atkaklus teisininkas, kuris manė, kad nėra tokių sudėtingų sąlygų, kuriose nebūtų įmanoma dirbti visuomenei. Jis taip pat pasinaudojo viskuo, kuo buvo galima pasinaudoti Lietuvoje, o, tiksliau, Vilniuje ir savo valdose Kauno gubernijoje. Remdamasis galiojančiais įstatymais ir statutais veikė. Jo įstaigų, palaikomų, remiamų, vadovaujamų, nuo žlugimo ar praradimo išgelbėtų institucijų skaičius buvo

„Mitėniškių aidai“, 2025 metų birželis, Nr. 6

milžiniškas. Tarp jų tikriausiai nėra nė vieno, kas apsieitų be jo, didžioji dauguma be jo, apskritai, neegzistuočių.

J. Montvila visą savo gyvenimą paskyrė visuomeniniam darbui, pasitelkdamas puikius organizacinius įgūdžius ir gausius materialinius išteklius. Jis steigė bendrąsias, labdaros ir kultūros institucijas, kartu su kitais visuomenės veikėjais ir asmenines „Montvilos“ institucijas, tokias, kaip amatų mokykla, pigūs būstai, visuomeninės pirtys. Visuomeninėms įstaigoms buvo skirtas Montvilų fondas, savo kaimynams, valstiečiams įsteigė skolinimosi kasą, kaimo audimo dirbtuves. Jis dirbo plačiai, be jokių klišių, taip blaiviai ir dalykiškai. J. Montvila atrodė šaltas, o kartu linksmas, su šypsena, lengvu juokeliu, tarsi tai būtų daryti pramoga.

Apie pagrindinę J. Montvilos, kaip Vilniaus žemės banko direktoriaus, veiklą, apie organizacinį darbą joje ir jo didelę kompetenciją finansiniais klausimais žurnalistas atsisakė rašyti, nes, jo nuomone, turės padaryti labiau išmanantieji. Straipsnio autoriaus nuomone, norint tinkamai įvertinti J. Montvilos – išskirtinio veikėjo energiją ir nuopelnus, reikėtų įsivaizduoti jį vietos visuomenės, kuri buvo nepriekaištingai garbinga ir pasižyminti didelėmis dorybėmis, bet pernelyg apatiška, kontekste. J. Montvila apibūdino šią apatiją, kaip labai įdomų faktą. Straipsnyje minima, kad Montvilų fondas „Towarzystwo instytucyj dobroczynnych i społecznych (Labdaros ir visuomenės institucijų bendrija)“ turėjo 170 000 kapitalo, daugiau nei šešis tūkstančius metinių pajamų ir šešiasdešimt kuratorių. Fondo tikslas buvo finansiškai remti kitas, tik legalias draugijas. Kiekvienais metais fondas skirdavo savo pajamas institucijai arba institucijoms, kurioms labiausiai reikėjo tokios paramos ir kurios buvo labiausiai vertos. Interviu metu J. Montvila su tam tikru pasipiktinimu išrėžė: „Ar gali ponas patikėti, kad šiais metais niekas, tiesiogine prasme, niekas į mus nesikreipė paramos?! Pone, kas liudija, kad nėra gyvybės!“. Šešiasdešimt šios puikios draugijos kuratorių nerodė daug energijos šiuo klausimu.

J. Montvila mėgo darbą ir nepaisė politikos. Galbūt gyvenimo pabaigoje jis net šiek tiek nekentė pastarosios, ji trukdė jo darbui bei atitraukdavo nuo vilnietiškos veiklos, kuri teikė jam didelį malonumą.

V. Kosiakievič rašė, kad niekada nepamirštos dienos, kai J. Montvila vežiojo jį po Vilnių nuo vienos vaikų prieglaudos prie kitos prieglaudos, nuo vienos mokyklėlės prie kitos, papildydamas vaizdus informacija, nurodydamas skaičius, labai dažnai su nuostaba. J. Montvila sakė: „Pamatysime pamestinukų prieglaudą. Joje yra aštuoniasdešimt vaikų. Per šiuos metus nei vienas nemirė“.

Žurnalistas straipsnyje paminėjo, kad no-

¹ <http://www.legitymizm.org/ebp-wincenty-kosiakiewicz>

² Jozef Montwiłł, „Słowo“ laikraštis 1911 m. vasario 21 (8) Nr. 52, 1-2 psl. Lietuvių kalboje reiškia „Žodis“

³ Jogailos universiteto archyvas, WF II 218, Nr. 38

⁴ Jogailos universiteto archyvas, S II 97, Nr. 39

⁵ Jogailos universiteto archyvas, WP II 118, Nr. 6

⁶ Ad hominem (lot. k.) – apeliacija į žmogų ar kritikuojamos asmeninės savybės, išvaizda, nesusijusios su ginču.

rint suvokti kuo svarbūs šie J. Montvilos žodžiai, reikia nors truputį išmatyti apie to meto pamestinukų namų mirtingumo statistiką. V. Kosiakievič su J. Montvila vyko į amatų, piešimo mokyklą. J. Montvila džiaugėsi: „*Galiausiai gavau generolą Kšywickį (Krzywicki) mokyti lenkų kalbą.*“

V. Kosiakievič matė J. Montvilą ir Vilniaus banke. Ten jis buvo energingas, mėgstamas, šiek tiek grubus, truputį „arbitralinis“. Po vizito banke J. Montvila apsilankė su žurnalistu ir vienoje iš prieglaudų. J. Montvila ten elgėsi labai pagarbiai ir delikačiai su kukliomis moterimis, kurios rūpinosi vaikais. Kiekviename jo geste galima buvo beveik pajauti, kad jo siela čia atiduoda pagarbą dorybėms. Jis išeidavo iš prieglaudos spinduliuojantis. Tai, kas buvo daroma jauniausių kartų kultūrai, akivaizdžiai gulėjo labiausiai jam prie širdies.

Ryškiausiai garbioji J. Montvilos figūra V. Kosiakievič atsiskleidė tuo metu, kai jis ją pamatė čekų Prahoje. J. Montvila dalyvavo neoslavų suvažiavime. Ten jis elgėsi pasyviai ir gal net abejingai. Keletą kartų autorius stengėsi paimti iš J. Montvilos nors nedidelį interviu, užsirašyti J. Montvilos įspūdžius ir vertinimus. Tačiau pastarasis vis išsisukinėjo nuo pateikiamų klausimų ir nukreipdavo pokalbį vis kitomis temomis. Didžiojoje Zofijovkos pokylių salėje, po pirmųjų tostų, Kramaro, Chylińskio ir Maklakovo (Makłakow) kalbų, kai pagaliau atmosfera suvažiavimo metu tapo šiltesnė arba bent jau pavyko pašalinti matomus nedraugiškumo susitikime požymius, J. Montvila atsistojo prie V. Kosiakievič ir pasakė: „*Norėčiau su ponu truputį pasikalbėti...*“. Žurnalistas atsisuko ir su gyvu dėkingumu atsakė, kad esąs pono paslaugomis. Žinoma jis manė, kad jam pavyks gauti J. Montvilos interviu. Tačiau, kalba pakrypo visai kitur. J. Montvila kalbėjo: „*Rudenį rengiame parodą Vilniuje. Jos pavadinimas „Vaiko paroda“. Ji apjungs viską, kas susiję su vaiko ugdymu, raida, sveikata ir auklėjimu. Na, pone, mūsų Vilniuje tokia paroda turės labai svarbią reikšmę...*“

J. Montvila paaikškino parodos svarbą su jam įprastu kalbos aiškumu. O tuo metu grafas Bobrinskis (Bobrinski), pavergtas savo bendražygių kažkokio pykčio lenkų atžvilgiu, komedianto kalba skausmingai sielvartavo dėl Poznanės žemės nelaimės. Ovacijų griausmas apdovanojo šį oratorinį pratimą. O J. Montvila? Jis visa savo siela buvo prie Vilnelės ir klausė: „Ir kaip atvažiuosite, pone, pas mus pamatyti šią parodą?!“.

Paroda „Vaikas“ įvyko 1908 m. rugpjūčio 8–31 d. Vilniuje⁷. J. Montvila suplanavo, kad paskutinės parodos savaitės pajamos bus

paskirstytos tarp įvairių miesto labdarybės organizacijų, taip pat ir lietuviškosioms.

Oninės buvo ne tik asmeninės, suburdavusios bičiulius, artimuosius, kaimynus, bet ir bendruomenes. Šiandien retas, kuris švenčia savo vardadienį, nes jį pakeitė gimtadienis. Dažnas nus-temba gavęs pažįstamojo žinutę ar skambutį. O kaip kadaise švęsavo vardinės?

Vienas vardines aprašė literatas, keliautojas, etnografas, mokytojas Edvardas Chlopickis (lenk. *Edward Chlopicki* (1826-1894), gimęs 1826 m. arba 1830 m. Mazūriškėse, prie Vilniaus (dab. kaimas Vilniaus rajono savivaldybėje, 4 km nuo Maišiagalos), artimai susibičiuliavęs Prancūzijoje su garsiu poetu Adomu Mickevičiumi, 1863 m.

Juozapas Montvila su parodos „Vaikas“ atidarymo svečiais prie pranciškonų vienuolyno Trakų gatvėje, Vilniuje. J. Montvila pirmoje eilėje antras iš dešinės. Fot. Mironas ir Leonas Butkovskiai (LVIA, f. 1135, ap. 23, b. 303, 23 psl.)

parengė dr. Judita Puišo

„DAMOS IR HUSARAI“ ŽEIMIUOSE Ar šiandien švenčiate vardadienį?

Šis klausimas XIX a. tikrai nenustebintų. Vardadieniai tuomet būdavo vienintelė asmeninė kiekvieno žmogaus šventė, nes gimtadienių tais laikais dar niekas nešvęsavo. Kaimuose dažniausiai galėdavai išgirsti kiekvienoje šeimoje Jonų, Petrų, Juozapų Pranciškų, Antanų, Onų, Laurynų, Elenų, Jadvygų, Juzefų, Rozalijų, Magdalenų. Kaimuose vaikai dažniausiai krikštijami šventųjų vardais, kuriuos parinkdavo ne tik tėvai, krikštatėviai, bet krikštijantis kunigas. Kartais vaikai buvo krikštijami šventųjų, kurių atlidai buvo švenčiami parapijoje. Kilmingieji savo vaikus krikštydavo net keliais vardais, pagerbiant giminės protėvius, tėvus, senelius ir krikštijamo gimimo dieną minimą šventąjį.

Tarpukaryje, kai imta leisti įvairius kalendorius, anot etnologo, mokslo istoriko ir fizikos profesoriaus Liberto Klimkos, būdavo įrašomi ir vardadieniai. Juose galima atrasti ne tik senuosius krikščioniškus vardus, kurių vardadieniai abejonių nekėlė, bet ir literatūroje aptinkamus naujus vardus. Lietuvoje vaikai buvo vadinami ne tik pagoniškais vardais, didžiųjų kunigaikščių ir kunigaikštienių, bet ir tik literatūroje randamais vardais. Tarpukaryje vaikai turėdavo bent porą vardų. Vieną tautinį, o kitą krikščionišką - gautą per krikštą. Atgimė Gediminai, Kęstučiai, Vytautai, Algirdai, Algimantai, Vyteniai, Kastyčiai, Nagliai, Birutės, Aldonos, Gražinos, Laimutės, Meilutės, Jūratės, Mildos, Nijolės, Vidos.

Ypač gausus būrys Vytautų, gimusių 1930 metais ir vėlesniais metais, po Vytauto Didžiojo mirties 500 metinių minėjimo per visą Lietuvą. Joninės, Antaninės, Petrinės, Kazimierinės,

E. Chlopickis⁹ išleido kelionių vadovą po Naugarduko kraštą ir etninę Lietuvą „*Notatki z różnoczasowych podróży po kraju* (Įvairių laikų kelionių po kraštą pastabos)“, pasakodamas pateikė vienos kelionės po Lietuvą įspūdžius „*Iš kelionės po Užnemunės šalį*“ populiariame lenkų literatūros, mokslo ir meno savaitraštyje „*Kłosy*“ 1873 m. aprašė, kaip 1873 metais Žeimiuose buvo švenčiamos Simoninės. Solenizantas (grafas K.¹⁰) kažkada buvo vedęs autoriaus tetos seserį (lenk. ciocioczną siostrą). Apie vardines buvo žinoma ne tik apylinkėse, bet ir Varšuvoje. Apsivilkęs fraką ir užsidėjęs naujas pirštines, E. Chlopickis išvyko į Žeimius kartu su Kulvos dvaro šeimininku. Kadangi visą kelią smarkiai lijo, šviesa blykstelėjo tik Martyniško dvare. Artėjant link Žemių dvaro blykstelėdavo švieselės ir kaimuose. Vežimas sustojo prie Žemių kolonos. Po daugelio metų, vėl apsilankęs Žeimiuose, E. Chlopickis smalsiai lipo plačiais buvusios Korvino Kosakovskio rezidencijos ažuoliniais laiptais. Biliardo kambaryje, kur rinkdavosi vyrai, jis išvydo senuosius, nuo laiko patamsėjusius paveikslus, svetainėje - senamadiškus marmurinius židinius, porą senųjų laikrodžių ir keletą gražių itališkų paveikslų. Jam atvykus, pagrindinėje salėje buvo nemažai susirinkusiųjų, o iš Kauno užsakytieji muzikantai prieš šokių grojo preliudus. Namų šeimininkas, pamatęs E. Chlopickį, iš nuostabos sušuko ir savo didžiulėmis rankomis pakėlė jį beveik į orą. Žeimiuose E. Chlopickis ne tik sutiko daug senų pažįstamų, visiškai pamirštų ponių ir ponų, bet atrado naujų. Dailios merginos buvo pasidabinusios Varšuvos stiliaus tualetais. Vieną jų, maršalkaitę K. E. Chochlovskis visai neseniai susitiko Varšuvos Saksų (lenk. *Saskich*) sodų pieninėje¹¹ („w mleczarni ogrodu Saskiego w Warszawie“), kita buvo Augustovianino sužadėtinė.

⁷ <https://eais.archyvai.lt/repo-ext/view/935734>

⁸ Lietuvos valstybės istorijos archyvas, f. 1135, ap. 23, b. 304, l. 1–2 psl.

⁹ <https://bendruomeniukrastotyra.lt/2021/11/23/edvardas-is-vilnijos/>

¹⁰ Kauno ribų teismo teisėjas Simonas Kosakovskis (1812-1882)

¹¹ 1912 m. likviduota, galbūt adaptuota į Centrinį miesto sodų biurą. <https://www.warszawa1939.pl/objekt/saski-mleczarnia>

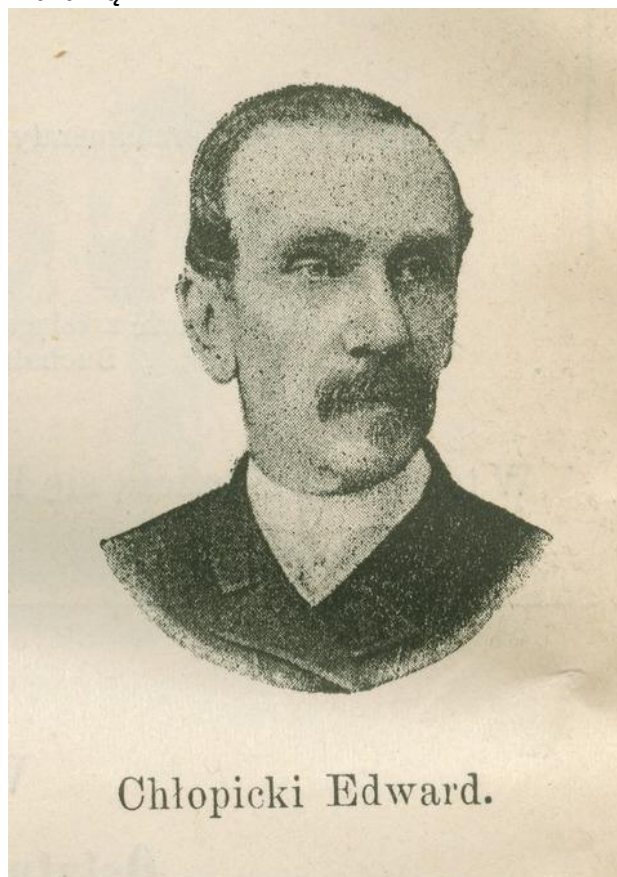
Suplėskėjus bizūnams, ties slenksčiu pasirodydavo naujai atvykstantys svečiai. Pro atsiveriančias duris žingsniavo matronos ir panelės, veteranai ir jaunieji kavalieriai, solenizanto giminaičiai ir bičiuliai, artimi ir tolimi kaimynai iš viso pavieta. Suknelės su šleifais ir be jų, gėlės ir plunksnos, garbanos ir pynės sudarė spalvingą moterų tualetų mozaiką. Iš kitos pusės, frakai ir kurtai, juodos ir baltos liemenės, šviesios ir tamsios pirštinės vis dėlto atkleidė margą provincijos vyrų aprangos margumyną. Kai atvykę visi svečiai užtvindė beveik visus kambarius, muzikantai užgrojo polonezą - visa gausi svečių kompanija patraukė į erdvųjį valgomąjį, kur buvo įrengtas teatras. Valgomojo dalį užėmė scena, kitoje buvo įrengtos vietos žiūrovams. Dekoracijos net iš Kauno.

Kai visi žiūrovai patogiai įsitaisė eilėmis sustatytuose foteliuose, nuskambėjo skambutis, pakilo uždanga. Tądien buvo vaidinama Aleksandro Fredro (Aleksandr Fredro (1793-1876)¹² trijų veiksmų komedija „Damos ir husasai (Damy i husary)“. Komedija buvo parašyta 1825 metais, o jos prapremjera įvyko 1825 m. lapkričio 18 d. Lvove¹³, o premjera 1826 m. gegužės 26 d. Varšuvoje. Komedijos veiksmas vyksta tarp Napoleono 1809-1812 m. kampanijų. Nuošaliame užmiesčio majoro dvare, iš kurio neseniai „buvo pašalinta baltagalvė“, svečiuojasi jo pulko draugai: rotmistras¹⁴, poručikas¹⁵, kapelionas ir „du seni husarai“. Ponai ketina ramiai pamedžioti ir pažaisiti šachmatais. Šią idilę nutraukia netikėtai pasirodžiusios dvi storos seserys ir jaunutė Zosė su grupele tarnaičių: Juzi, Zuzi ir Fruci. Viena iš seserų, ponja Organova nusprendė ištekinti savo dukterį Zosę už savo turtingo brolio, o Zosė ir poručikas myli vienas kitą. Nepaisant nesusipratimų, Zosė išteka už jauno poručiko, kuriam majoras palieka savo turtą^{16,17}.

Daugelis aktorių, sprendžiant pagal jų vaidybą, vaidino pirmą kartą scenoje. Jei sėkmingas kai kurių ištraukų atlikimas priklausė tik nuo instinktyvaus jiems patikėto vaidmens pajautimo, tai mažiausiai pavykusių - nuo neišvengiamos improvizacijos scenoje. Didžiausias viso spektaklio, kurį parodė kaimiečiai aktoriai mėgėjai, privalumas buvo vaidinančiųjų vyrų ir moterų gyvybė ir veržlumas visuose trijuose veiksmuose, o pagrindiniu trūkumu galima laikyti pernelyg skubotą deklamavimą ir nuolatinį beveik visų vaidinančiųjų sujungimą į vieną susipynusią giją. Žiūrint į šiuos greitai besikalbančius tarpusavyje žmones, atrodė, kad pagrindinė šių sklandžiai tariamų žodžių varomoji jėga buvo ne minties dovana, o kažkokia mašinėlė parašytų raidžių serija, sklindanti iš aktorių lūpų iš atminties ar sufleriui padedant. Šį trūkumą, kuris atsirado, nesant dirigentui, galima būtų pašalinti pakartojus spektaklį arba po daugelio repeticijų. Iš vaidinusiųjų išsiskyrė tiek dvi tetos, senas tarnas ir iš dalies majoras. Pirmuosiuose dviejuose

Laikraštis visuomenei iš Mitėniškių dvaro

veiksmuose vaidino gana sėkmingai daktaras, puikiai įsigyvenęs į personažą, tačiau, vaidindamas paskutinį paveikslą, greičiausiai pavargo ir bet kaip deklamavo, neįsijausdamas savo natūraliu jauno žmogaus balsu pajvairindamas gestais pagal save. Įsimylėlių vaidyba, kitaip nei daktaro, buvo verta aplodismentų. Jeigu pirmoje vaidinimo dalyje vaidyba buvo blanki ir neryžtinga, tai antroje dalyje netrūko šilumos ir deklamacijų, romantiškojo kukčiojimo žavesio. Poručikas ir jo herojė žiūrovams padarė įspūdį. Ilgos pauzės Žeimių scenoje išvargino vaidintojus. Po gausių aplodismentų aktoriams mėgėjams nusileido uždanga. Visa besišnekučiuojanti kompanija sugrįžo į vidurinę salę, kur prasidėjo šokiai. Panelių ir kavalierių buvo pakankamai, todėl linksmybių netrūko. Polkos, valsai ir kontradansai tęsėsi iki 3 valandos nakties. Trečią valandą prasidėjo mazurka ir tęsėsi iki vakarienės. Po vakarienės orkestras vėl užgrojo mazurką.

1 pav. Žeimių dvaro svečias Edvardas Chłopickis, 1890¹⁸

E. Chłopickis ir jo bičiulis ponas D. jo jau nematė. Po visos nakties lietaus, pro Žeimių dvaro langus nušvito aušra. Išgirdę stangreto (vežiko) pliaušėjimus, autorius ir ponas D. susiruošė važiuoti. Šeimininkas, lydėdamas į prieškambarį autorių, kaip buvusį kadaise pusbrolių, atsisveikino šiltais žodžiais, nuoširdžiu geraširdišku ir humoru paprašė būti atlaidžiu turistu, aprašant šią kelionę, vardinių šventę ir vaidinimą. Apkabindamas solenizantą ir buvusį pusbrolių, užtikrinau su kaupu šiltus jausmus, neturėdamas jokio noro būti jo namų linksmybių griežtu kritiku. Išvyko E. Chłopickis iš šventės labai patenkintas ir smagiai pasilinksminęs. Taip buvo švenčiamos Simoninės Žeimių dvare. O šiandien ar švenčiate vardines?

parengė dr. Judita Puišo

„Mitėniškių aidai“, 2025 metų birželis, Nr. 6

VLADINĖS. PAŠVENTINIMAS.

Mitėniškių dvare į medį įkelta koplytėlė

2025 m. birželio 27 d., Vladinės paminėtos Šėtos Švč. Trejybės bažnyčioje. Šv. Mišias, Šv. Vladislavo dieną už Vladislavas ir Vladislovus, taip pat paminint paskutinįjį Mitėniškių dvaro šeimininką Vladislavą Montvilą, žuvusį Archangelsko krašte, Raimundo Volbergo prašymu aukojė Šėtos Švč. Trejybės parapijos klebonas kun. Robertas Gedvydas Skrinskas ir pašventino tautodailininko, kraštotyrininko Artūro Narkevičiaus, iš Žeimių, išdrožtą koplytėlę. Šėtos bažnyčios varpas paskambino 21 kartą. Po Šv. Mišių koplytėlę meistras Nar. Narkevičius įkėlė į Mitėniškių dvaro senąjį klevą.

A. Narkevičius, kunigas G. R. Skrinskas, 2025-06-27.

Tautodailininkas A. Narkevičius Mitėniškių dvare. Dievukas žuvusiems ir negrįžusiems, 2025-06-27.

tekstas ir nuotraukos R. Volbergo

¹² <https://www.vle.lt/straipsnis/aleksander-fredro/>

¹³ <https://encyklopediateatru.pl/sztuki/347/->

¹⁴ <https://www.vle.lt/straipsnis/rotmistras/>

¹⁵ <https://www.vle.lt/straipsnis/porucikas/>

¹⁶ <https://wolnelektury.pl/media/book/pdf/fredro-damy-i-huzary.pdf>

¹⁷ Lenkų teatro Vilniuje Aleksandro Fredro komedija, „Damos ir husarai“, 2015 m., https://youtu.be/NfNN1cLhs_A?si=AAeI21WYEBYWNb-O

¹⁸ Współpracownicy "Kłósów" : Pisarze : Chłopicki Edward - Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa

ATGARSIAI

apie Vilniaus parodą „Vaikas“

Kaip rašė 1908 m. iš Vilniaus V. Slizien (Wl. Ślizien) Varšuvoje leistame iliustruotame savaitraštyje lenkų kalba „Świat (Pasaulis)“¹⁹, 1908 m. rugpjūčio 8-31 dienomis Vilniuje, buvusiame pranciškonų vienuolyne buvo atidaryta paroda „Vaikas“, skirta vaikų auklėjimui ir ugdymui. Kaip rašo straipsnio autorius, kad ši paroda gimė tik geros valios žmonių grupės, kartu su Valstybės Dūmos pasiuntiniu Juozapu Montvilu (Józef Montwiłł), dėka. Šie žmonės padarė milžinišką darbą, įveikiant daugybę kliūčių, kurių ir tais laikais netrūko, ypač tarp žmonių santykių, kad idėja būtų įgyvendinta. Parodoje savo veiklas pademonstravo ne tik vilniečiai, bet ir daug dalyvių iš Varšuvos, Kališo, ir net iš Sankt Peterburgo. Su paroda susijusiomis temomis buvo perskaityta daug įdomių paskaitų. Paroda sulaukė ir daug to meto garsių žmonių: iš Varšuvos į parodą atvyko dr. J. Polakas, gydytojas, higienistas Dr. Juzefas Tchurznickis (Józef Tchórznicki (1849-1910)²⁰, gydytojas, visuomenės veikėjas dr. Karolis Benis (1906-1916)^{21,22}, advokatas Stanislovas Kijenskis (Stanisław van der Noot Kijeński (1857-1939)²³, advokatas Bronislovas Bouffalas (Bronisław Bouffałł (1867-1947)²⁴ ir dar daugelis kitų.

Iš Sankt Peterburgo atvyko plačiai žinomas Europos mokslo pasaulyje, nei gimtuose kraštuose, dr. Vladislovas Hubertas (Wladisław Gubert)²⁵, kurio visa aktyvi veikla yra sietina su Sankt Peterburgu. Jis buvo Imperatoriškųjų pamestinukų namų vyriausiasis gydytojas, Sveikatos apsaugos draugijos prezidentas, vakcinacijos nuo raupų instituto direktorius, miesto neišnešiotų kūdikių prieglaudos vadovas ir t.t. Jo iniciatyva ir jo lėšomis buvo įkurta kūdikių priežiūros draugija „Pieno lašas“. Visa savo veikla aukso raidėmis jis įsirašė į Sankt Peterburgo „mecenatystės“ istoriją. Dr. V. Hubertas pademonstravo šioje parodoje keletą labai įdomių kolekcijų, surinktų iš visų jo kuruojamų institucijų.

Parodos „Vaikas“ reklamini s skelbimas²⁶

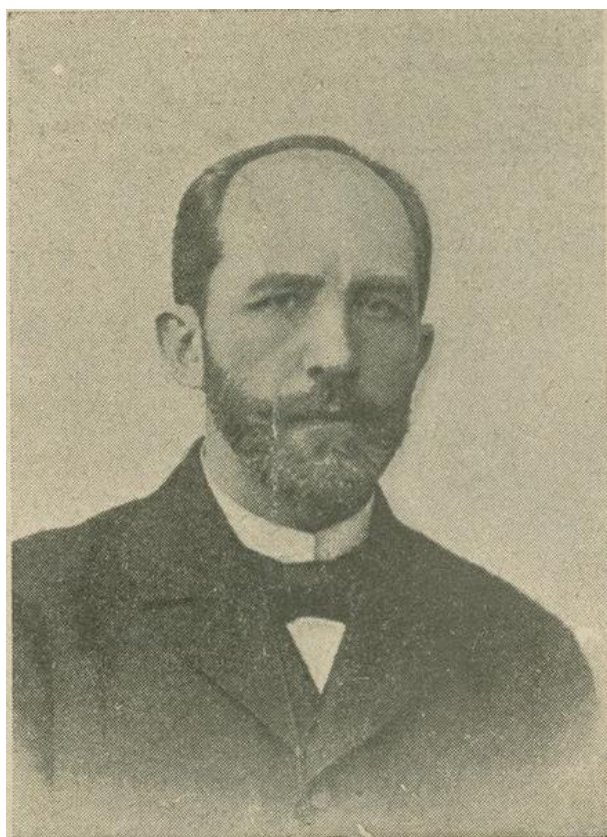
Parodoje buvo galima atrasti visa tai, kas reikalinga prieglaudoms, darželiams, dienos centrams, vaikų dirbtuvėms, visa tai, ką sumanė

Laikraštis visuomenei iš Mitėniškių dvaro

geros valios žmonės. Atidžiai apžiūrėjusi parodą, švedų rašytoja, sufražistė bei ankstyvojo vaiko ugdymo šalininkė Ellen Key (Ellen Karolina Sofia Key (1849 - 1926)²⁷ teigė, kad XX amžius bus vaiko amžius, ir tai įgauna galios – ir juo galima, ir net privalu, patikėti.

Dr. Vladislovas Hubertas, 1908²⁸

Dr. Juzefas Tchurznickis, 1900²⁹

parengė dr. Judita Puišo

„Mitėniškių aidai“, 2025 metų birželis, Nr. 6

Stanislovas Kijenskis (prieš 1906)³⁰

Švedų rašytoja Ellen Key³¹

Parodos „Vaikas“ nuotraukomis galime pasigrožėti fotografų Mirono ir Leono Butkovskių nuotraukomis, albume, saugomame Lietuvos valstybės istorijos archyve³² bei virtualiojo parodoje „Didysis labdarys Juozapas Montvila“³³.

¹⁹ <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/Content/68376/00073210 - Świat-pismo-tygodniowe-R-3-1908-nr-38-19-IX- sygn-P-1195%20-%20komplet%20z%20ok%20C5%82adkami.pdf>

²⁰ <http://przewodnik.krajobraz.org.pl/przewodnik00025.htm>

²¹ Kierzek A. Co pozostawił po sobie Karol Benni? [What Karol Benni has left us]. Arch Hist Filoz Med. 1994;57(4):419-38. Polish. PMID: 11624927.

²² <https://elibrary.mab.lt/items/ad71ea78-483c-4b49-898d-f622820d34f7>

²³ <https://crispa.uw.edu.pl/object/files/316901/display/Default>

²⁴ [https://polona.pl/sets?page=0&size=24&sort=OLDEST&creatorForSearch=Bouffa%C5%82%C5%82.%20Bronis%C5%82aw%20\(1874-1947\)](https://polona.pl/sets?page=0&size=24&sort=OLDEST&creatorForSearch=Bouffa%C5%82%C5%82.%20Bronis%C5%82aw%20(1874-1947))

²⁵ http://www.mirpeterburga.ru/online/history/archive/32/history_spb_32_25-37.pdf

²⁶ <https://virtualios-parodos.archyvai.lt/lt/virtualios-parodos-itraukios-istorijos/34/didysis-labdarys-juozapas-montvila-lvia/exh-463/paroda-vaikas-buvusiame-pranciskonu-vienuolyne-vilniuje/case-2466#slide3>

²⁷ <https://www.skbl.se/en/article/EllenKey>

²⁸ <https://vivaldi.nlr.ru/pn000115304/view/#page=129>

²⁹ <https://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/publication/edition/70308?id=70308>

³⁰ <https://jbc.bj.uj.edu.pl/publication/134118>

³¹ https://tit.it/scheda/persona/key-ellen_10657

³² <https://eais.archyvai.lt/repo-ext-api/inventories/attachments/937629>

³³ <https://virtualios-parodos.archyvai.lt/lt/virtualios-parodos-itraukios-istorijos/34/didysis-labdarys-juozapas-montvila-lvia/exh-463/paroda-vaikas-buvusiame-pranciskonu-vienuolyne-vilniuje/case-2466>

Parodos komiteto pirmininkas, Dūmos pasiuntinys Juozapas Montvila (iš kairės), miesto apsaugos globėja Jadvyga Leščinska (Jadwiga z Boguckich Leszczyńska)³⁴³⁵ ir dr. Karolis Benni, 1908, Vilnius³⁶.

Iš spaudos. Juzefas Montvilas – filantropas (1850 – 1911)

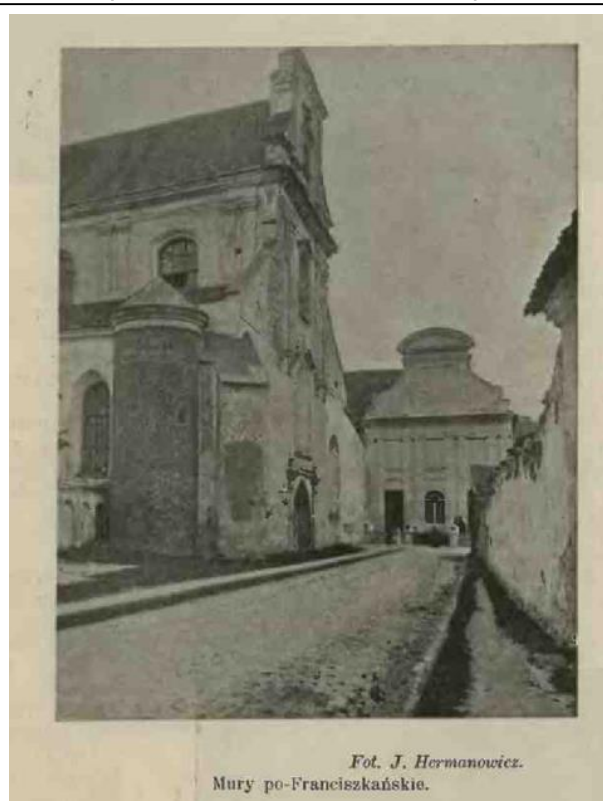
2005-ųjų metų vertimas iš laikraščio „Tygodnik Wilienski“, Rok I, Wilno, 13/26 lutego 1911, Nr. 7

A. a. Juzefas Montvilas (Józef Montwiłł) dirbo buvusiam pranciškonų vienuolyne Trakų gatvėje. Čia jis pastoviai būdavo keletą valandų per dieną: vidurdienį ir vakare po 6 valandos. Ten susirinkdavo visos organizacijos, kurias jis buvo sukūręs arba joms vadovavo³⁷. Šioje ankštoje erdvėje surengė dvi parodas: „Vaikas“ ir „Butų įrangą“. Iš čia skleidė naujas idėjas, duodavo patarimus, siūsdavo nurodymus. O juk tas namas, kaip miesto pastatas, nebuvo jo nuosavybė. Tik milžinišku savo darbu, kurį įdėjo keldamas jį iš griuvėsių ir įkvėpdamas jam Vilniaus visuomeninio ir filantropinio gyvenimo dvasią, įgijo jį jį absoliučias ir neginčijamas teises. Miestas, vertindamas indėlį, nevaržė a. a. Montvilo iniciatyva pranciškonų vienuolyne daromų pakeitimų.

Ir puiku, kad nebuvo varžoma jo laki ir per kraštus besiliejanti energija. Pažvelkime vidun. *Centrinio sekretoriato* kanceliarijoje Jus pasveikins ponas Zbignevas Smialovskis (Zbigniew Śmiałowski), sekretorius, šiandien, po Pirmininko mirties, vienas iš nedaugelio žmonių, žinančių taip vadinamą Montvilo įstaigų labirintų kelią.

Jei tai būtų pietų metas, koridoriuose Jus apkurtintų linksmas pietaujančių vaikų šurmuly s. Čia jų gausiai prisirenka, kartais net iki 400. O juos sergsti akylos ir energingos p. Ciundzievickos (Ciundziwicka) akys. Ji metinėje „*Vaikų globos draugijos*“ (esame jos teritorijoje) ataskaitoje nurodys, jog išduota daugiau kaip 42 tūkstančiai porcijų. Tačiau palikime vaikus ir porcijas dalijančias inteligentiškas merginas, neužtrukdami pavyzdinčiai tvarkomoje *virtuvėje*, ir skubėkime paskui sekretorių į celes, kuriose vietoje vienuolių rasime berniukų, besimokančių groti vargonais, internatą. Tai visiška naujovė. Internatas įkurtas prieš nepilnus dvejus metus, perkėlus vargonininkų mokyklą į pranciškonų vienuolyno pastatą iš namo, esančio šv. Jurgio gatvėje, kur buvo įsikūrusi „Liutnia“.

A. a. Montvilas suteikė jai metinę 1500 rublių subsidiją iš *Stanislovo ir Juzefo Montvilų vardo draugijos* kapitalo. Pastaraisiais metais mokyklos įkū-

Fot. J. Hermanovičiaus
Buvęs pranciškonų vienuolynas

rėjas planavo ją įtraukti į „Liutnią“. Koks likimas jos laukia dabar – neaišku.

Bet palikime internatą ir persikelkime aukštu aukščiau, ant kurio sienos matosi iškaba „Šv. Zit os draugijos Tarnų paieškos kontora“.

Milžiniška miegamojo salė. Keletas kambarių, kuriuose įsikūrusi kanceliarija, ligoninė ir rankdarbių salė. Draugijos narių sąraš e rasime daugiau kaip 2000 žmonių. A. a. J. Montvilas draugiją įkūrė prieš šešerius metus, aprūpino jos buitį ir

iki paskutinės minutės rūpinosi jos plėtra, bendradarbiavimui pasikviesdamas p. Liudviką Ostreiko (Ludwik Ostrejko).

Artimiausiu laiku turėjo gauti nuosavą pastatą daugiau dirbti nebegalintiems tarnams. Kūrė planus, darė skaičiavimus... Staigi mirtis – ir jau kitos organizacijos pamatai susvyravo.

Apžiūrinėdami pranciškonų vienuolyną užėikime į *nakvynės prieglaudą*, priklausančią Vargšų globos draugijai.

Nakvynės prieglauda skirta prisiglausti benamiams vargšams, kuriuos likimas išvarė į gatvę. Tai tikras Vilniaus „vargo dugnas“. Atsitiktiniai gyventojai gauna verdančio vandens arbatai arba arbatos, kainuojančios keletą grašių.

Be aukščiau išvardintų įstaigų, pastate yra Caraičio Sosto Paveldėtojo vardo *I-oji Apsauga*, vadovaujama p. Jadvygos Leščinsk os (Jadwiga Leszczyńska) ir keletas miesto įstaigų.

Zdjęcie zał. fot. br. Butkowskich.
Ob'ady bezplatne (sekcja Tow. Opieki nad dziećmi).

Brolių Butkowskich fot. įmonės nuotrauka
Nemokami pietūs (Vaikų globos draugijos sekcija)

Centriniame sekretori ate, kaip buvo minėta anksčiau, surinktos visų Montvilo organizacijų gijos. Tačiau daugiausia čia sukaup ta duomenų apie *Vaikų globos draugiją*, kurios buveinė įsikūrusi nuosavame name *Mažosios Pohuliankos* gatvėje. Jis vienintelis steigė, kūrė, organizavo, surado kapitalą, pakvietė darbui žmones ir, pagaliau, kai draugijos veikla įgavo tvirtą pagrindą, pasitraukė nuo vadovavimo, tačiau ne nuo darbo.

³⁴ https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/2043229/olga-mastianica-stankevic-apie-pirmuosius-vaiku-darzelius-vilniuje?srltid=AfmBOoracaaXBT_MOTgb7XqstB9UiSOAomSVnNwpFcCYCFODuPZsrMc2

³⁵ https://slovníkpolkskiejmodernizacji.pl/index.php/Wile%C5%84skie_Towarzystwo_Opieki_nad_Dzie%C4%87mi

³⁶ http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/Content/68376/00073210_-_Swiat-pismo-tygodniowe-R-3-1908-nr-38-19-IX-_sygn-P-1195%20-%20komplet%20z%20ok%C5%82adkami.pdf

³⁷ Paskutiniaisiais metais buvusiam pranciškonų vienuolyne posėdžiaudavo ir „Liutnios“ valdyba. Vilniaus „Liutniai“ skirsime specialių dėmesį vienam iš artimiausių numerių.

Šių metų sausio viduryje sušaukė visuotinį susirinkimą ir, pasibaigus formalumams, pradėjo plėtoti mintį apie *vaikų higienos instituto* įkūrimą. Kalbėjo ramiai, tačiau su nepalaužiamu įsitikimu, jog toks institutas privalo atsirasti, ir tam tikslui turi būti skiriami pinigai, gaunami iš Draugijai padovanoto p. Gintauto (Gintowt) namo, kasmet po 8 tūkstančius rublių. Niekas nežinojo ir net nenujautė, kad jis kalba paskutinį kartą.

Jis mirė – o kaip vaikų higienos institutas? Trečioji įstaiga vėl abejotina. Kas pratęs jo mintį? Kas ją įgyvendins? Apžiūrėkime Vaikų globos draugijos pastatą. Pirmajame aukšte įkurtos šaltkalvių, stiklių ir knygrišių dirbtuvės, kuriose darbuojasi apie 60 berniukų. Kai jos pakankamai išaugo, a. a. Montvilas jas norėjo atskirti nuo Vaikų globos draugijos. Jau buvo padaręs ta linkme keletą žingsnių. Kas toliau?

Liūdno netikrumo klausukas.

Antrąjį aukštą užima jo pirmoji įstaiga Vilniuje: *piešimo mokykla*, kuri per keliolika savo gyvavimo metų išleido daug visuomenei naudingų žmonių,

Brolių Butkowskich fot. įmonės nuotrauka. Nemokami pietūs (Vaikų globos draugijos skyrius)

tarp jų Bujką (Buykę) ir Balzukevičių (Bałzukiewicz).

Vaikų globos draugijos veikla nukreipta daugiausia į išorę. Buvusiame pranciškonų vienuolyne dėl labai mažų finansavimo lėšų iki šiol sunkiai gyvuoja Dr. Zajončkovskio (Zajączkowski) vadovaujamas „Pieno lašas“. Druskininkuose ir Lentvaryje vasaros metu organizuojamos *ligotų vaikų stovyklos*. A. a. Montvilas akylai jas stebėdavo. Prieš dvejus metus Druskininkų stovyklą reformavo ir pasiekė reikiamą lygį.

Ilgametis miesto vargšų rūpybos skyriaus pirmininkas šioje institucijoje paliko neišdildomą žymę. Kai praėjusiųjų metų pabaigoje baigėsi įstatų nustatyta jo kadencija, pareigų krūvį norėjo perkelti ant jaunesnių, stipresnių pečių, tačiau miestas atsiuntė solidžiausių piliečių delegaciją su prašymu tų pareigų neatsisakyti. Po ilgų svyravimų pasidavė įkalbinėjimams ir liko savo pareigose. O norėjo rūpybos skyrių perduoti klestintį, turintį daug prieglaudų miesto pakraščiuose. Iš kurių didžiausia Šv. Vincento ir Pauliaus našlaičių namai Kaminų priemiestyje. Prieš trejus metus a. a. J. Montvilo pastangomis kruopščiai rekonstruotas pastatas suteikia pastogę daugiau kaip 60 našlaičių. Daugiau kaip 40 vaikų už atitinkamą mokestį gyvena kaime. Kaip šešėlis paskui mintį seka klausimas, ką ateitis rengia a. a. Montvilo įkurtoms filantropinėms įstaigoms. Ar atsiras pakankamai stiprių žmonių, galinčių pakelti iš rankų

„Pieno lašas“, nuotrauka brolių Butkovskių fotoateljė

iškritusią *lampada vitae* ir nešti ją taip, kaip Jis ją nešė. Prisimenu, kaip dažnai posėdžių metu iškilus finansiniams nesklandumams įgyvendinant kokią nors idėją, a. a. Montvilas savo nervingu, lūžtančiu balsu išsklaidydavo abejones, sakydamas „Pinigų niekada netrūksta, pinigų visada atsiras – tik reikia žmonių“.

parengė Raimundas Volbergas

POKARINĖS MITĖNIŠKIŲ VAKARUŠKOS IR LAIPYNĖS

Mitėniškių dvarą sovietai „atlaisvino“ nuo tikrųjų savininkų Vladislavo ir Marijos Montvilų jau 1940 metų rugpjūčio pradžioje, kai garbūs ponai buvo sulaukyti pasienyje ir suimti.

Praėjus karo frontui, sovietai jau 1944 m. rugpjūčio pradžioje įsikūrė Mitėniškių dvare. Dvare buvo erdvi Montvilų pokylių salė su baltuoju keraminiu koklių židiniu. Pradžioj rusų armija, o paskui čia rinkdavosi pokario jaunimas, kuris nepaguldęs galvos kare ir miškuose už laisvę Lietuvai, jaunatviškai mėgino džiaugtis gyvenimu ir pasišokti.

Mitėniškių dvaras, o dešinėje stovi vėjo jėgainės konstrukcija. Nuotrauka, greičiausiai, fotografo Vyto Gudelevičiaus, sovietmetis.

Šalia buvo išlikęs Montvilų metalo bokštas, skirtas vėjo jėgainei su sparnais elektrai gaminti. Sovietinė elektra pradėta tiekti elektros stulpais Mitėniškėse apie 1962 – 1963 m. Neaišku, kiek kartų jaunuoliai mėgino kartis metalo kampainiais į pačią bokšto viršūnę, maždaug 25 metrų aukščio, pasipuikuodami prieš merginas, bet taip vykdavo kaskart. Viršuje bokšto buvo sudėtos lentos ir, matyt, aikštelė buvo skirta pasižvalgymui apylinkėse. Deja, gretimo Pauliukų vienkiemio 25 metų vyrui Petriui Kulakauskui, taip vadinamam „Martyniukui“, viena diena, 1964 m. liepos 10-ąją (data pagal Šėtos bažnyčios įrašus), tapo lemtinga. Tėvo vardas Martynas, taigi, buvo įprasta vadinti ir vaikus. Užsliuogęs viršun, „Martyniukas“ mėgino viršuje pasipuikuoti ir... įlūžo. To pakako, kad nuo virš liepų alėjos iškilusio bokšto, vikruolis žlėgteltų žemyn ir liktų amžinai jaunas amžinybėje. Ką padarysi, vietos Pauliukų kolūkis ėmėsi gelbėti jaunosios kolūkiečius ir pripažino „kalto“ Montvilų elektros jėgainės bokštą. Šį bokštą demontavo ir liko vos vienas konstrukcinis metalo kampainis (su daugybe skylių) žolėse iki mūsų dienų.

KAIP ATRODĖ ŠOKIAI SALĖJE?

Kaip linksminosi ir šoko jaunimas, paaiškėjo, iš trumpo pasakojimo Reginos Čepaitės – Lukoševičienės (g. 1955 m.). Būdama 16 metų mergina, pirmąjį kartą ji apsilankė Mitėniškių šokiuose. Tai vyko didžiojoje salėje.

Mitėniškių dvaro vėjo jėgainės konstrukcija. Nuotraukų fotografas, greičiausiai, Vytautas Gudelevičius, pats gyvenęs dvare su šeima sovietmečiu.

Čia rinkdavosi daug žmonių, galėjo būti ir 200 (lankytojų). Tuo metu armonika grojo dėdė Feliksas Ilgūnas (1930 - 1994), o būgną mušė jo dukra Vaclova Ilgūnaitė (1950 – 2014). Atlėkęs tėvas su dviračiu (Čepas Aleksas, aukštas vyras) ėmė ieškoti savo dukros Reginos. O pamatęs, iškart išsivedė šokti, pasakęs muzikantui, kad sugrotų jų valsą. Taigi, pati šokių salė buvo tuščia, bet visuose kraštuose buvo jaunimas. Šokis buvo neprikaištingas, nes tėvas buvo patyręs šokėjas ir mokėjo „vesti“. Pašokdinęs ir įvertinęs dukrą, tėvas leido pasilikti šokiuose ir toliau išskubėjo savuoju dviračiu...

Po daugelio metų Kaune, dar devyniasdešimtaisiais Petrašiūnų kultūros namų salėje pamačiau, kaip „pagyvenęs jaunimas“ šoka. Neįprasta akiai, kai po kiekvieno šokio, salė ištuštėja ir visi pasitraukia į šonus. Užgrojus muzikantui, keičiasi poros ir vėl visi salėje pradeda šokti.

„LEONIDO BREŽNEVO“ EPOCHA MITĖNIŠKIŲ DVARE³⁸

Tai matyt, toks pavadinimas tikty labiausiai dėl to, kad pasibaigus Smetoninės Lietuvos patriotų kovoms, užaugo nauja sovietizuota karta, kuri tą laikotarpį matė labai paprastai. Tėvai darbuose, mokyklose spaliukai, pionieriai, komjaunuoliai ir tik atskiri „keistuoliai“, kurie eidavo į bažnyčias su davatkom ir kunigais, o juk subrendėliai pilnamečiai, gavę paragauti ir cigarečių „Belamor kanal“, „Kosmos“, „Kaunas“, „Jūratė“, „Kąstytis“, netgi „Prima“ ar „Astra“, gurkšteldavo ir vyno. Pats ekstravangiškiausias vynas buvo „Šermukšninis“. Ten taip, kad kai kas net nespėdavo nulėkt į krūmus – viskas įvykdavo žaibiškai. Būčiau neobjektyvus, jei nepaminėčiau alaus barų, iš kurių jaunimas gaudavo alaus trilitriniais stiklainiais. Pavyzdžiui, mano tėvas, senasis melioratorius, Petras Volbergas minėdavo, kad Žeimių miestelyje, geriausias alus buvo tas, kurio bačką padėdavo pastatyti ir gaudavo tiršto alaus, bet po pietų, tik spėk bėgti, nes skiedavo alų vandeniu. Tėvas perdavė savisaugos jausmą alui ir man. Taigi, be vyno, alaus, buvo ir degtinės. Nuo Mitėniškių dvaro iki Šėtos bažnyčios maždaug 2,5 km, buvo ir parduotuvė, ir „Pekla“ (aludė) netoli kapinių.

Mitėniškių dvaro vežiminė, kurioje gyveno ir kolūkiečių šeimos, ir Jievisia. Pastatas neišliko. Nuotrauka (apkarpyta dėl laidotuvių eisenos), tikėtina, fotografo Vyto Gudelevičiaus, 1972 m.

Mitėniškiai ir aplinkiniai, Brežnevo laikais lankydavosi pas Mitėniškių Jievisią (Ievą Ostasevičienę), kuri, nepatingėdavusi važiuoti autobusu iki

Šėtos ir nusipirkti šnapso už nustatytą valdišką kainą pvz. 3,62 rublio už degtinės (vodka) butelį, o namuose, pagal poreikį, parduoti po 5 rublius. Taigi, jokios falsifikacijos, bet spekuliacija, kurios neįveikė niekas, netgi gynė įstatymais. Taigi, sykį taip nutiko, kad pas Jievisią įlindo to paties gyvenamojo pastato kaimynai jaunuoliai Deimantas Klimonis ir Andrius Meilūnas. Na, sakykim, paprastai, vaikinai sudrumstė Jievisios ramybę ir pernelyg padaugino rastu šnapso. Taigi, Jievisės sūnus informavo miliciją, įvyko teismas ir vaikinai gavo po 3,6 metų realios bausmės įkalinimo zonoje. Kaip gyvenime įprasta, visada yra pusė tiesos ir melo.

Atėjo lemtingieji 1985-ieji metai. Visa sovietinė šalis SSRS atsisveikino su eiliniu genseku Konstantinu Černenka kovo 13 dieną ir į valdžią atėjus M. Gorbačioviui, jau gegužę buvo paskelbta antialkoholinė kampanija³⁹. O mūsų Lietuvoje, Mitėniškių dvare, taip sakant, niekas nesitikėjo ypatingų permainų, nes atšilus orams, prasidėjo ne tik žemės darbai, bet ir linksmybės. Tuo metu jaunimo netrūko, nes vieni ir žaisdavo krepšinį, uždėję lanką ant medžio priešais dvarą, o jei įsismagindavo – tai labiausiai keldavo azartą žaidimas „karšta bulvė“, kai neatmušęs kamuolio, eini ir tupiesi į vidurį, gauni niuksų iš kamuolio, kol nepagauni pats „skriaudiko“ mušto kamuolio tiesiai į savo rankas ir šis lieka vienas viduryje. Ir žaidimas įsisukdavo ilgam. O savaitgalio metu buvo organizuojami lauko šokiai, nes dvaro menėje jau kurį laiką šeimininkavo baltos „Kamcės“ ožkos. Dvaro „žiedo“ pakraštyje prie kelio buvo nulinkęs medis, kuris daugeliui buvo kaip suolas, kaip neatskiriama švenčių dalis. Nuo dvaro rūmo nusileidus akmeniniu grindiniu, buvo didelė kūdra (sodžialka), o toliau link Šėtos vis labiau plėtėsi žvyro karjeras, kuriame irgi jau buvo galima maudytis. Komfortas tarybinis, bet jaunystės sparnais visur jaunimėlis suspėdavo. Juk kai kas ir lakstė su motociklais.

Mitėniškių vakaruškų ėmėsi mano vyresnysis brolis Vilmantas Volbergas (g. 1967), turėdamas ganėtinai retą ir brangų japonišką audiomagnetofoną „Hitachi“, kurį įsigijo Panevėžyje apie 1982 m., kaip sakėsi, už 1200 rublių. Kasečių gaudavo iš rankų į rankas, o juk skambėjo muzika „Disco“ stiliumi, kaip pvz. „Modern talking“, C. C. Catch, Sandra, Chris Norman, Liana Ross, o senesniems ir „Laid back“, „Arabesque“, „Bony M“, Suzi Quatro, „Smokie“, o lietuviškai skambėjo Stasio Povilaičio šlageriai, pvz. „Švieski man vėl“ ar „Hiperbolė“, Broliai Aliukai, žinoma, „Nerija“. O juk tuo metu buvo tik juostiniai magnetofonai, patefonai, o kasetės buvo mažos, patogios, bet brangios, pvz. Šėtoje dar 1989 m. atveždavo kasetes po 25 rublius – „BASF“, „TDK“, „AGFA“, „SONY“, „FUJI“, „MAXELL“, „SNC“.

Magnetofonas „Hitachi“ – vakaruškų centras vis dar namuose. Nuotrauka R. Volbergo, 2025

Jaunimas apie 1985 metus nesnaudė. Vieni važinėjo jau su „Java“, kiti „Minsk“ motociklais, o „Dnepr“ ir „M72“ (Emkės) buvo su lopšeliais.

PASKUTINĖ GEGUŽINĖ MITĖNIŠKĖSE

Tas 1985 m. birželio 15 dienos vakaras daugeliui vakaruškose buvusiųjų, įsiminė visam gyvenimui. Trapi akimirka. Šiandien šoki, o rytojaus jau nebėr. Paryčiais jau švintant, birželio 16-osios rytą jaunimas skirstėsi namo. Lėkdami po šokių šėtiškiai automobiliu „Žiguliais“ Raimundas Bužinskas ir vairuotojas Sigitas Vasilius staigiai žvyrkelio posūkyje prie Pauliukų kaimo (Jono Keliausko sodybos) pamatė kraupų vaizdą. Čia susidūrė du motociklai – Romas Juknevičius (g. 1961, „Romka“), vairavęs „M72“ motociklą su lopšeliu kartu su draugu Rolandu Gulbinu (g. 1963, „Gulbe“), ir „Minsk“ motociklas, kurį vairavo Vladimiras Korsakovas (g. 1959, „Valodcka“) kartu už jo Vytautas Klimonis (g. 1959, „Vytukas“).

³⁸ Leonidas Brežnevas - Tarybų Sąjungos Komunistų partijos (TSKP) Centro komiteto generalinis sekretorius (1964-10-14 iki 1982-11-10) ir Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos (TSRS) Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininkas (1977-06-16 iki 1982-11-10). Šis valdymo laikotarpis laikomas brandžiu socializmu, o visuomenėje

prisimenama paprasčiau – „prie Brežnevo“. Lietuva tuo metu buvo okupuota TSRS ir buvo vadinama Lietuvos Tarybų Socialistine Respublika (LTSR).

³⁹ SSRS Aukščiausiosios Tarybos prezidiumas išleido įstatymą „Dėl kovos su girtuoklyste ir alkoholizmu“, 1985 m. gegužės 16 d., vadinama Gorbačiovo prohibicija.

Motociklas M72. Asociatyvi nuotrauka

Smūgis teko į „Emkės“ tarpą tarp lopšelio ir variklio. R. Juknevičius trenkė galvą į spidometrą ir užgeso bevežant į ligoninę ant švogerio Vilmanto Lenicko rankų, o V. Korsakovas, atvežtas į ligoninę, mirė nuo baisių, atvirų kojų lūžių ir netekus daug kraujo. V. Klimonis beveik metus laiko gydėsi Jonavos ligoninėje. Tuo tarpu R. Gulbinas kažkaip stebuklingai

ISTORINĖS 1985-ŲJŲ METŲ LAIDOTUVĖS MITĖNIŠKĖSE

Įvertinant to meto susiklosčiusias tradicijas, žuvusiojo Romo Juknevičiaus gedėjo tris dienas Mitėniškiuose, buvo pašarvotas namuose (buvęs dvaro kumetynas). Tai buvo sunki akimirka tuo metu tėvams, giminėms, draugams ir visai vietos visuomenei. Buvo tvanku, karšta. Buvo pasamdytas fotografas, kuris fiksavo prie mirusiojo ir gimines, ir draugus. Išnešus mirusįjį į lauką, karstas dar kartą buvo atidarytas, buvo pilnas kiemas žmonių. Jaunas žmogus, kuris tiek dar galėjo nuveikti, turėjo iškelti iš Mitėniškių nešamas karste jaunų vyrų ant pečių iki pat

nuskrido nuo „Emkės“ ir nusibrozdino tik veidą ir kūną. Sulamdyti motociklai buvo nutempti į J. Keliausko sodybos sodą, o žvyro kelias gerė didžiulį kraujo klaną. Man 12-ečiui, atlėkusiam savo „suaugusiųjų“ dviračiu, toks vaizdas liko visam gyvenimui. Aišku, ta vieta, dar kurį laiką buvo pažymėta kelkraštyje dviem padangom su gėlėmis, bet, suprantama, estetinio vaizdo tikrai nekėlė niekam. Vėliau kelias buvo išasfaltuotas.

Motociklas „Minsk“. Asociatyvi nuotrauka

Baisiausia tai, kad abu motociklų vairuotojai paliko savo šeimas, kuriose jau augo po du vaikus. Ar to galima buvo išvengti? Kelias posūkyje buvo toks, kad visada važiuojantieji lėkdavo per vidurį dėl išscentrinės jėgos, o dar nakties tamsoje ir po linksmybių, greičiausiai, pritrūko atidumo.

...2025 m. pradžioje mirė Rolandas Gulbinas, o gerokai anksčiau iškeliavo į amžinybę Vytautas Klimonis – 2013 m. Taigi, šio tragiškojo 40-ojo jubiliejaus nebesulaukė niekas. Matyt, likimas... 2025 m. birželio 27 d. gegužinės vietoje į klevą įkelta koplytėlė - autorius Artūras Narkevičius.

pagrindinio žvyruoto vieškelio ir nuo priešais dvaro paminklo Švč. Mergelės Marijos, buvo išvežtas katafalku. Nuo Šėtos tilto karstas vėl buvo nešamas ant vyrų pečių į Šėtos parapijos bažnyčią. Po Šv. Mišių už žuvusįjį, vėl karstas buvo nešamas ant vyrų pečių iki pat Šėtos kapinių.

...Apsilankius prie kapo, visada pamatysi žvelgiantį Romą Juknevičių iš paminklo, apsupto metalo tvorėlės, pagamintos paties tėvo Jono Juknevičiaus (1933 – 1987). Šie vyrai buvo vieni pirmųjų Lietuvoje ornamentinių metalinių tvorų gamintojai: lankstę ir virinę metalą, statę...

ŠV. BOGUMILOS KOPLYČIA ŠĖTOS KAPINĖSE?

Jau iš tolo ant kalnelio šviečia baltoji Veličkų koplyčia Šėtos parapijos katalikų kapinėse. Tai keturių kolonų portikų architektūros kūrinys. Ji išskirtinė, nuo kitų senovinių koplyčių skiriasi tuo, kad buvo pastatyta be rūšio, bet su įrengtu kolumbariumu.

Šėtos kapinių koplyčia, 2024 m. lapkričio 1 d. Nuotrauka R. Volbergo

Šėtos kapinių koplyčios informacinis stendas, 2024 m. lapkričio 1 d. Nuotrauka R. Volbergo

2023 m. spalio 22 d. „Rinkos aikštė“ paskelbė Rasos Jakubauskienės straipsnį „Siekia į Veličkų koplyčios fasadą sugrąžinti statulas“, kuriame Šėtos Švč. Trejybės parapijos klebonas kun. Robertas Gedvydas Skrinskas pranešė, kad kreipėsi į Kėdainių rajono savivaldybę ir rajono tarybą su prašymu dėl Veličkų koplyčios fasade buvusių statulų grąžinimo į jų vietas.

2022 m. lapkričio 2 d. įvyko Šėtos miestelio bendruomenės narių susirinkimas, kuriame svarstyta dėl realaus dydžio šventųjų atvaizdų

skulptūrų, kurios įprasmintų tiesioginę ir istorinę kapinių koplyčioje esančių nišų funkciją. Susirinkimo metu nutarta teikti Kėdainių rajono savivaldybei prašymą dėl leidimo statyti šventųjų statulas į Šėtos kapinių koplyčioje esančias nišas. Kun. R. Skrinsko prašymas buvo užregistruotas, bet tai nesulaukė pritarimo.

Jau daugelį metų ši koplyčia vadinama Šėtos Veličkų koplyčia - mauzoliejum su kolumbariumu aštuoniolikai karstų.

Kauno apskrities vėliavininkas, Ukmergės paribų teismo teisėjas dvarininkas Stanislovas Velička, valdęs Pašumerio dvarą, savo mylimos žmonos garbei Bogumilavos vardu pavadino greta dvaro, kitoje Obelies upės pusėje, buvusį palivarką (red. pastaba - tose vietose yra Bogumilavos miškas), apie 1824 m. mirus jo mylimai 24-erių žmonai Bogumilai Rudaminaitei - Veličkienei, o vėliau ir Mamai, kurios buvo palaidotos senoje koplyčioje, pastatė naują koplyčią. Šėtos koplyčios statytojas, dvarininkas Stanislovas Velička mirė 69-erių 1860 metais. Jis taip pat buvo palaidotas Šėtos kapinėse, Veličkų šeimos koplyčioje. Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registre⁴⁰ įrašyta, kad koplyčios pagrindinis fasadas su keturiomis dorėninio

⁴⁰ <https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-detail/b55f4424-c18a-4d58-9972-6f11cfc51291>

orderio tinkuoto plytų mūro kolonų portiku. Frontono timpano metalinis reljefas - Apvaizdos akis. Ženklas įrėmintas trikampyje, iš kurio sklinda spinduliai. Apačioje geležinių raidžių įrašas „DEO: OMNIPOTENTI (Visagalis Dievas)“. Žemiau ovalaus lango pakabintas žibintas ir data 1824 užrašyta geležiniais skaičiais. Daugeliui metų šis įrašas tapo Veličkų koplyčios pastatymo data. Koplyčios sienose išmūrytos nišos skulptūroms, o per vidurį dvivėrės kaltinėmis vinimis apkaltos eglutės rašto durys su metaliniais vyriais ir užraktais. Šoninių fasadų kampai suremti piliastrais, sienos suskaidytos stačiakampiais langais.

Vakariame fasade taip pat metalo raidžių užrašas: „GROB: DOMU: WIELICZEK (Veličkų giminės kapas)“⁴¹. Vakariame fasade yra 18 nišų kolumbariumas. Vienoje iš fasado nišų yra memorialinė marmuro lenta su įgilintu įrašu: „Mąż i Oyciec stroskany tzy rzewne tu leie/ Zagrzebłszy Żonę z Synem i wszystkie nadzieje/ Tu spoczywaię zwłoki Konstancyi z Wielickow/ HOPPENOWEY z Synem KAZIMIERZEM/ zmarłey r. 1839. Sierp. 23 d. wieku 26./ a Syn iey r. 1841. Lut. 24 d. wieku Lat. 6. m. 6./ proszę za Dusze o westchnienie do Boga (nuliūdęs vyras ir tėvas liūdnei čia ašaras lieja/palaidojęs Žmoną su Sūnumi ir visas viltis/ Čia ilsisi Konstancijos iš Veličkų - Hopenienės su sūnumis Kazimieru / mirusios 1839 m. rugpjūčio 23 d. 26 metų/ o jos sūnus 1841 m. vasario 24 d. 6 metų ir 6 mėnesių/ prašo už sielą atilsio pas Dievą)“⁴².

Konstancijos iš Veličkų Hopenienės ir jos sūnaus Kazimiero epitafija, 2010-05-08, nuotrauka D. Var-naitės⁴³

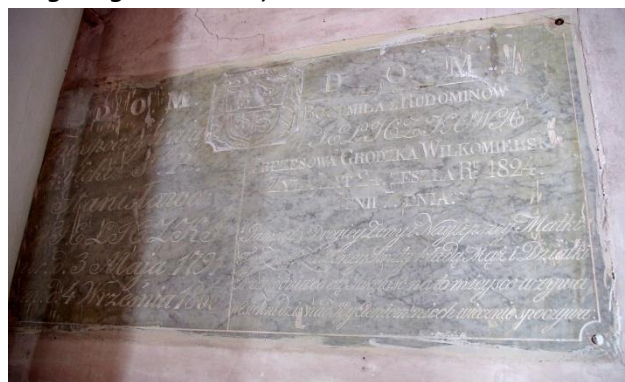
Viduje keturiomis joninėmis kolonomis papuoštas altorius. Kolonos remia antablementą ir žemą segmentinį frontoną. Vidaus erdvę dengia plokščios medinės lubos. Pietinėje sienoje, kairėje nuo altoriaus, išmūryti siauri sukti laipteliai, kuriais patenkama į balkonėlį už altoriaus. Į koplyčios pastogę prie

Laikraštis visuomenei iš Mitėniškių dvaro

jėjimo durų kampe kyla originalūs laiptai. Vakarinėje koplyčios sienoje memorialinė marmuro lenta su iškaltu herbu su Veličkų ir Rudaminų simbolika: Abdanku⁴⁴ bei Trimitais ir įgilintais įrašais: „D.O.M.⁴⁵/ Tu spoczywaię/ zwłoki Ś. P./ Stanisława/ WIELICZKI/ ur. d. 3 Maja 1791/ um. d. 4 Września 1860 (Visų mirusiųjų namai/ Čia ilsisi šviesios atminties / Stasnislovo/Veličkos/ gimusio 1791 m. gegužės 3 d./ mirusio 1860 m. rugsėjo 4 d.)“⁴⁶,

„D.O.M./ BOGUMIŁA z RUDOMINOW/ WIELICZKOWA/ PREZESOWA GRODZKA WILKOMIERSKA/ ŻYŁA LAT 24./ ZESZŁA Ru 1824./ JUNII 7. DNIA. (Visų mirusiųjų namai/ Bogumila iš Rudominų/ Veličkova/Ukmergės miesto pirmininkienė/ mirė 1824 m. /birželio 7 d.)“⁴⁷.

„Pamiętce Drogiey Żony i Należyzey Matki/ Ten Znak Żałoŝney Straty kładaję Mąż i Działki/ Przechodniūco cię Świątość na to mieysce wzywa/ Westchni dzis nad Jey Cieniem'niech wiecznie spoczywa“ (Brangiajai žmonai ir geriausiai motinai/ šį gedulo netekties ženklą deda vyras ir vaikučiai/ Praeivi, kurį Šventenybė kviečia į šią vietą, atilsėk šiandien virš Jos Šešėlio 'Tegul ilgisi amžinai')⁴⁸.

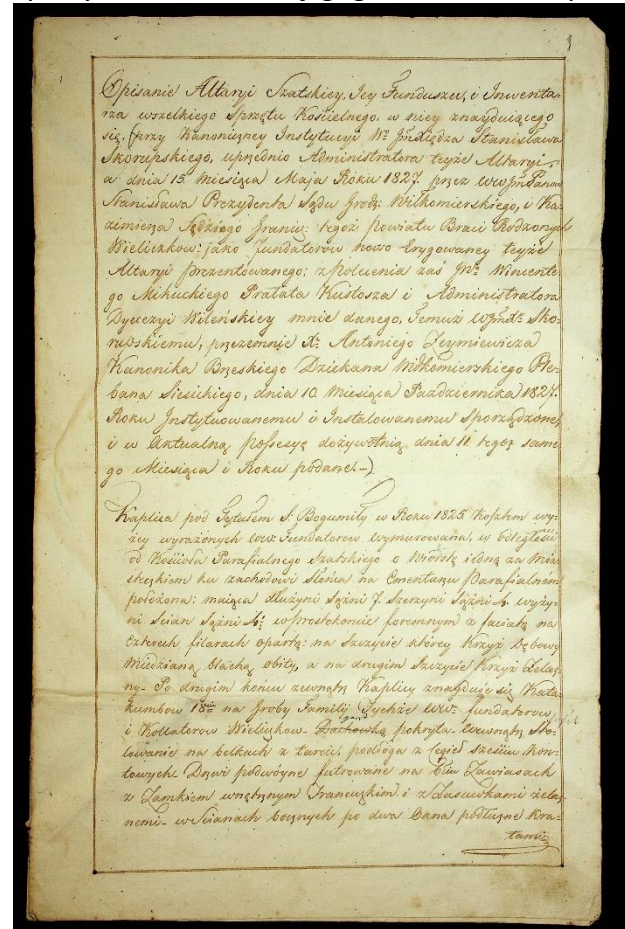
Veličkų šeimos epitafija, 2016-03-22, nuotrauka V. Ralytės⁴⁹

Šėtos arba, kitaip, Veličkų koplyčia restauruota 1985 – 1986 m., lėšų gavus iš valdžios ir surinkus iš gyventojų. Kurį laiką čia buvo įrengta ir veikė šarvojimo salė, vyko pamaldos. 1989 m. restauruota ir pritaikyta šarvojimo salei, restauracijos projekto autorius architektas L. Aksamitauskas. 2012 m. savivaldybei skyrus 50 000 litų, buvo atliktas statinio kosmetinis remontas ir iš dalies koplyčia buvo restauruota. Projekto autorės: architektės Živilė Irena Sakalauskienė ir Liuda Marija Perevičienė⁵⁰.

2024 m. gavus archyvinę Šėtos altarijos parapijos 1827 metų vizitaciją⁵¹ iš Lietuvos Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos - atradimas! **1824 metai** – tai Bogumilos Veličkienės mirties metai, o ne Veličkų koplyčios pastatymo data! Ir koplyčia yra ne Veličkų, o Šv. Bogumilos! Vizitacijoje rašoma: „Šėtos altarijos aprašymas, jos fondo ir viso joje esančio bažnyčios, prie kanoninės institucijos Jo galybės Stanislovo Skorupskio, pirmiau buvusio šios

„Mitėniškių aidai“, 2025 metų birželis, Nr. 6

altarijos administratoriaus, turto inventoriaus aprašymas, 1827 metų gegužės 15 d. DJE ponų

Šėtos altarijos aprašymas. 1827 m. gegužės 15 d.⁵²

Stanislovo Ukmergės miesto (pilies) teismo prezidento ir Kazimiero Ukmergės paribio teismo⁵³ to pavieta tikrųjų brolių Veličkų; Kaip naujai įsteigtos altarijos fundatoriai: Vilniaus vyskupijos globėjas ir administratorius prelato J.E. Vincento Mikuckio paliepimu, kurį man davė. Šiam DJE kun. Skorupskui, per mane Ukmergės dekano, Siesikų klebono, Bresto kanauninko kun. Antano Žeimievičiaus, 1827 metų spalio 10 d. paskirtojo ir įtvirtinto, sutvarkyto iki gyvenimo pabaigos į dabartinę gyvenamą posesiją⁵⁴ to paties mėnesio 11 dieną ir tais pačiais metais.

Šv. Bogumilos koplyčia, esanti už vieno varsto nuo Šėtos parapijinės bažnyčios, parapijos kapinėse, saulėlydžio (vakarų) link pastatyta minėtųjų galingųjų fundatorių lėšomis 1825 m. 7 sieksnių ilgio, 4 sieksnių pločio, sienų aukštis 4½ taisyklingos formos su fasadu ir faciata (langu), paremtu keturiais stulpais, kurių viršuje yra gžuolinis kryžius, dengtas vario skarda, o kitame viršuje - geležinis kryžius. Išorės kitame koplyčios gale yra 18 katakombų, skirtų galingųjų fundatorių ir koliautorių⁵⁵ Veličkų šeimų kapams, čerpėmis (gontais) dengta, viduje lubos ant balkių skydas, grindys šešiakampių plytelių. Dvigubos durys su 6 vyriais, prancūziška vidine spyna ir geležiniais skląstukais, šoninėse sienelėse po du išilginius langus su geležinėmis grotomis iš išorės ir iš vidaus su langinėmis ant vyrių ir kablių ir geležiniais strypais užrakinimui. Gale, virš altoriaus, yra langas pusapskritimis, o virš durų - ovalus langas; viskas įrėmintas glaistu.

⁴¹ <https://kvr.kpd.lt/#/objects-having-act/2016-01-01/2016-12-31>

⁴² <https://kvr.kpd.lt/#/objects-having-act/2016-01-01/2016-12-31>

⁴³ <https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-search>

⁴⁴ Abdankas – herbas, kurį sudaro dvi sidabrinės gegnės su nupjautais dugnais į apačią, sujungtos kaip W raidė arba „popiežiaus bulės“ pavidalas, o fonas raudonas.

⁴⁵ Domus Omnium Mortuorum

⁴⁶ <https://kvr.kpd.lt/#/objects-having-act/2016-01-01/2016-12-31>

⁴⁷ <https://kvr.kpd.lt/#/objects-having-act/2016-01-01/2016-12-31>

⁴⁸ <https://kvr.kpd.lt/#/objects-having-act/2016-01-01/2016-12-31>

⁴⁹ <https://kvr.kpd.lt/>

⁵⁰ <https://kvr.kpd.lt/#/objects-having-act/2016-01-01/2016-12-31>

⁵¹ LNMMB_RKRS_F94-2841

⁵² LNMMB_RKRS_F94-2841_1 psl.

⁵³ Lietuvos valstybės istorijos archyvas, fondas Nr. 73 (SA), Ukmergės pakamario teismas, apyrašas Nr. 1, 6 psl.

⁵⁴ Posesija (lot. *possessio*), nuomojamoji žemės valda.

⁵⁵ Koliautorius - (lot. *collator*; sk. kol'atorius) - ist. bažnyčios fundatorius ar jo įpėdinis, turėjęs teisę skirstyti bažnytines pareigybes.

Dabartinį altorių sudaro mūrinė mensa⁵⁶ su portatiliu⁵⁷ ir dažytu mediniu ciboriumu⁵⁸, virš kurios Šv. Bogumilos paveikslas su paauksuotais rėmais. Šios mensos šonuose turėtų vėliau būti mūriniai pilioriai⁵⁹ architektūrai užbaigti prieš mensą gradusas⁶⁰ dviejų laiptukų ir medinės staliaus darbo grotelės. Tokia koplyčia 1826 m. spalio 16d. su Vilniaus vyskupijos vyresnybės leidimu aukščiau minėto dekanato palaiminta.“

Dr. Judita Puišo

Redaktoriaus žodis

Dėl Šėtos kapinių

Aš, Raimundas Volbergas, Šėtos kapinėse lankiausi nuo vaikystės. Čia palaidoti mano artimiausi žmonės – tėvai, seneliai, daugybė giminių, kaimynų ir, netgi draugų. Kapinės tikrai nemenkos, daugiau nei du hektarai ploto, atribotos akmenine tvora nuo gatvės, su vartais. Prieš daugelį metų kapinėse tarp paminklų ošė medžiai, žaliavo tujos, dekoratyviniai krūmai, bet laikui bėgant juos visus išpjovė. Vienus erzino, kad daug lapų krenta nuo medžių, kitus – kad varnos suka lizdus ir kranksi, tretiemis – vis baimė, kad medžiai negriūtų ant paminklų.

Visada, įėjus pro raudonų plytų kapinių vartus, tenka žvilgtelti į didingą Šėtos kapinių koplyčią. Ant jos fasado matosi skaičiai – 1824. Niekam nekildavo abejonių, kad čia koplyčios pastatymo data. Todėl 2024 metų rudenį ėmiau kalbėtis su kunigu R. Skrinsku, Šėtos seniūnijos kapinių

darbuotoja Danute Grinevičiene, kad reikia paminėti 200 metų koplyčios pastatymo jubiliejų per visų Šventųjų šventę. Bendraujant su buvusia Šėtos gimnazijos direktore Antanida Likšiene, paaiškėjo, kad ši nurodyta statybų data gali būti netiksli pagal archyvinius dokumentus. A. Likšienė teigė, kad „yra radusi koplyčios paminėjimą ne 1824 metais, o 1855 metais.“ Visgi, paminėjome koplyčios 200-ąsias metines.

Visų Šventųjų dieną, 2024-ųjų metų lapkričio 1 d., Šėtos Šv. Trejybės bažnyčioje įvyko Šv. Mišios ir po jų tikintieji pajudėjo į Šėtos kapines. Nors oras pasitaikė lietingas, bet Šėtos bažnyčios choras prie koplyčios durų, akomponuojant vargonėliais Tomui Mikučiui, sugiedojo šv. giesmes visiems šventiesiems ir mirusiesiems. Kunigas Robertas Skrinskas pasimeldė ir pakvietė visus į koplyčios vidų. Ta proga buvo pasakyta R. Volbergo kalba, kurioje ir paminėta, kad šioje vietoje kapinių atsiradimas buvo susietas su Šėtos miestelio kūrimusi naujoje

vietoje dėl miestelio sunaikinimo ir siekia kelis šimtus metų, mat vieni seniausių paminklų yra datuojami XVIII a. pabaiga. Koplyčia pastatyta Pašumerio dvarininko Veličkos – mirusios žmonos atminimui.

4 pav. Laiko nuniokotas XIX a. kolumbariumas tebestovi

Rekonstrukcijos nepalietas kolumbariumas
Nuotrauka iš knygos „Šėtos parapijos kapinės“, Stanislovas Stašaitis, Vilnius, 2009

IKONOGRAFIJA

VELIČKŲ KOPLYČIA XX a. ŠĖTOS KAPINĖSE

IKONOGR Nr. 1 Šėtos kapinių koplyčia. Autorius: MAŽEIKĀ, 1957 m.
KTU ASI archyvas [interaktyvus], prieiga internetu: www.autc.lt

IKONOGR Nr. 2 Šėtos kapinių koplyčia. Autorius: MAŽEIKĀ, 1957 m.
KTU ASI archyvas [interaktyvus], prieiga internetu: www.autc.lt

IKONOGR Nr. 3 Šėtos kapinių koplyčia. Autorius: MAŽEIKĀ, 1957 m.

KTU ASI archyvas [interaktyvus], prieiga internetu: www.autc.lt

REDAKTORIAUS PASTABA. Šios nuotraukos viršuje, dešinėje, yra matyti į koplyčią įsmigusi II-ojo pasaulinio karo sviedinio dalis. Matyt, yra nekenksminga, bet primena apie karą, kai net kapinėse nėra ramybės.

⁵⁶ Mensa (lot. mensa - stalas) - krikščionių altoriaus viršutinė dalis, prie kurios švenčiamos Mišios.

⁵⁷ Portatilis (lot. porto - nešu) - bažn. nešiojamas procesijų altorėlis, daromas iš metalo, dramblio kaulo, medžio ar kelių medžiagų; naudojamas nuo VII a.

⁵⁸ Ciboriumas [lot. ciborium - metalinė taurė] - 1. baldakimo pavidalo altoriaus sutvirtinimas

⁵⁹ Piliorius (lot. pila - kolona, stulpas) - konstrukcinis statinio elementas; masyvi keturkampio arba daugiakampio skerspjuvio atrama iš tašyto akmens, plytų arba betono. Remia pastato perdangą, skliautus, kupolą.

⁶⁰ Gradusas - laiptas

FOTOREPORTAŽAS. PAMINĖTAS 200 METŲ ŠĖTOS KAPINIŲ KOPLYČIOS JUBILIEJUS (1824 - 2024)

Pamokslą skelbia Šėtos Švč. Trejybės bažnyčios parapijos kunigas Robertas Gedvydas Skrinskas, nuotraukos A. Narkevičiaus, 2024 11 01

Liturginės šventės

Parengta pagal www.katalikai.lt

1 d. Kristaus Žengimas į dangų (Viešpaties žengimas į dangų, Kristaus žengimas dangun, Šeštinės).

3 d. Šv. Karolis Luanga ir jo draugai. Šv. Karolis Luanga gimė 1865 m. Ugandoje. Dirbo karaliaus dvaro tarnų prižiūrėtoju, mokė jaunuosius tarnus krikščioniškoje dvasioje, keliolika iš jų pakrikštijo. Jis kartu su 21 krikščioniu sudeginti arba nužudyti kalaviju. Mirė 1886 m. 1964 m. visi Ugandos kankiniai paskelbti šventaisiais.

5 d. Šv. Bonifacas gimė apie 672 m. Anglijoje, nukankintas 754 m. prie Dokkumo (Vokietijoje), palaidotas Fuldos katedroje. Anglosaksų misionierius, benediktinas. 722 m. – vyskupas, 732 m. – arkivyskupas, 737 m. – paskirtas pirmuoju apaštališkuoju legatu vokiečių žemėse. Vokietijoje įkūrė 9 vyskupijas.

8 d. Šventosios Dvasios Atsiuntimas (Sekminės; penkiasdešimtoji diena po Velykų) - viena iš trijų didžiųjų krikščionių švenčių. Apie pirmąsias krikščionių Sekmines pasakoja Šventasis Raštas Apaštalo darbų pirmuosiuose skyriuose.

9 d. Švč. Mergelė Marija, Bažnyčios Motina minima pirmadienį po Sekminių. Į Visuotinį Romos kalendorių įrašyta popiežiaus Pranciškaus nurodymu 2018 m. (Dievo kulto ir sakramentų kongregacijos dekretas 2018 m. vasario 11 d.).

11 d. Šv. Barnabas (I a.) gimė Kipro saloje, vienas iš pirmųjų Jeruzalės atsivertusių krikščionių. Pamokslavo Antiochijoje, vėliau iš Tarso pasikvietė ir Paulių. Barnabas tarpininkavo tarp Pauliaus ir Dvylikos apaštalo, kartu su Pauliumi dalyvavo Jeruzalės Susirinkime, kuriame buvo pritarta jų nuomonei, kad pakrikštytus pagonis apipjaustyti nebūtina. Manoma, kad apie 60 m. buvo užmuštas akmenimis.

12 d. Kristus, Aukščiausiasis ir Amžinasis Kunigas (Kristus Kunigas). Lietuvoje įvesta nuo 2013 m. vasario 20 d., pradėta švęsti 2014 m. Jos ištakos – Ispanijos kontempliatyvos Kristaus Kunigo seserų oblačių vienuolijoje, besimeldžiančioje už kunigų ir kunigystės kandidatų šventėjomą. Pirmiausia šventė plito ispaniškai kalbančių katalikų šalyse, nuo 1973 m. nustatyta jos šventimo data liturginiame kalendoriuje: ketvirtadienis po Sekminių. Popiežiaus Benedikto XVI sprendimu atskirų šalių vyskupų konferencijoms buvo leista įsivesti šią šventę: tai buvo vienas iš jo pontifikate švęstų Kunigų metų dvasinių vaisių.

13 d. Šv. Antanas Paduvietis gimė 1195 m. Lisabonoje, mirė 1231 m. Arcella (prie Paduvos), misionierius, pamokslininkas. 15 metų įstojo į augustinų vienuolyną, vėliau pranciškonas, šv. Pranciškaus Asyžiečio mokiny s ir sekėjas. Vargšų, sužadėtinių globėjas. Tikima, kad padeda surasti pamestus daiktus. 1232 m. paskelbtas šventuoju, 1946 m. – Bažnyčios mokytoju. Vilkaviškio vyskupijos globėjas.

14 d. Palaimintasis Teofilus Matulionis. Gimė 1873 m. Lietuvoje. 1900 m. buvo įšventintas ku-

Laikraštis visuomenei iš Mitėniškių dvaro

nigu Mogiliovo arkivyskupijai. Kunigavo įvairiose parapijose Latvijoje ir Rusijoje. 1928 m. gruodžio 28 d. slapta nominuotas Apaštališkojo Administratoriaus Leningrade koadjutoriumi ir 1929 m. vasario 9 d. konsekruotas vyskupu. 1943 m. paskirtas Kaišiadorių vyskupu Lietuvoje. Vien iš neapykantos tikėjimui triskart teistas ir pasmerktas šešiolikai metų kalėjimo bei ketveriems metams namų arešto, atsiskleidė kaip tvirtai Dievu pasitikintis ir žmonėms atsidavęs ganytojas. Mirė 1962 m. rugpjūčio 20 d. Šeduvoje. Arkivyskupas Teofilus Matulionis palaimintuoju paskelbtas 2017 m. birželio 25 d. Minimasis tik Lietuvoje.

15 d. Švenčiausioji Trejybė

19 d. Šv. Romualdas gimė apie 950–952 m., mirė 1027 m. Pasak padavimo, jo tėvas dvikovoje nužudė giminaitį. Šv. Romualdas, atgailaudamas už šį nusikaltimą, įstojo į benediktinų vienuolyną. Šventasis ėmė kurti atsiskyrėlių vienuolynus (eremus) savo vis gausėjantiems mokiniams. Iš keliolikos jo įkurtų vienuolynų labiausiai išgarsėjo įkurtasis Toskanoje, Kamaldolyje. Taip pavadintas ir šventojo įkurtas ordinas – kamalduliai.

21 d. Šv. Aloyzas Gonzaga gimė 1568 m. Lombardijoje, mirė 1591 m. Romoje. 1585 m. pradėjo noviciatą pas jėzuitus Romoje. Mokė vargingus vaikus katekizmo; mirė maro metu, dirbdamas jėzuitų ligoninėje. 1726 m. paskelbtas šventuoju. Studentų ir katalikiškojo jaunimo globėjas.

21 d. Švč. Kristaus Kūnas ir Kraujas (Švč. Kristaus Kūnas ir Kraujas; Devintinės)

24 d. Šv. Jono Krikštytojo Gimimas. Šv. Jonas dar būdamas Šventosios Dvasios pripildytos motinos įsčiose, džiūgavo dėl žmonijos išganymo atėjimo, pats jo gimimas pranašavo Viešpatį Kristų. Tokia malonė spindėjo jame, kad pats Viešpats apie jį sakė, jog tarp gimusių iš moterų nėra didesnio už Joną Krikštytoją. Šv. Jonas Krikštytojas – Kauno arkivyskupijos globėjas.

27 d. Švč. Jėzaus Širdis. Pasaulinė maldos už kunigų šventėjomą diena.

28 d. Nekaltoji Švč. Mergelės Marijos Širdis.

29 d. Šv. Petras ir Paulius, apaštalai (Šv. Petras ir Povilas, apaštalai; šv. apaštalai Petras ir Paulius). Šventieji apaštalai Petras ir Paulius – dvi ryškiausios ankstyvosios Bažnyčios figūros. Jie gerbiami tą pačią dieną pagal seną Bažnyčios tradiciją, kadangi abu mirė kankinio mirtimi Romoje Nerono persekiojimų metu, apie 64 m. po Kr. Šv. Paulius – išsilavinęs diasporos žydas, ir šv. Petras – paprastas žvejys iš Galilėjos.

30 d. Pirmieji Romos Bažnyčios kankiniai (Pirmieji Romos Bažnyčios šventieji kankiniai) Krikščionis imta persekioti Nerono laikais, 64–67 m. Pagonių rašytojas Tacitas rašė: „Iš pradžių buvo suimti prisipažinusieji esą krikščionys, o vėliau, anų nurodymu, begalinė daugybė kitų.“ Pirmieji šventieji Katalikų Bažnyčios kankiniai buvo apkaltinti dėl miesto gaisro ir imperatorius Neronas įsakė juos žiauriausiu būdu nužudyti.

„Mitėniškių aidai“, 2025 metų birželis, Nr. 6

Vieni buvo pririšami prie žvėrių nugary ir užsiundomi šunimis, kad sudraskytų, kiti – prikalami prie kryžių, dar kiti – uždegami, kad naktį apšviestų. Jie visi buvo apaštalo mokiniai ir pirmieji Katalikų Bažnyčios kankiniai.

LIETUVOS SUKAKTYS BIRŽELY

1-ąją Tėvo diena. 1298 – Turaidos mūšis: Vytenio vedami lietuviai, sudarę sąjungą su Rygos miestu, sumušė jungtinę Livonijos Ordino kariuomenę. Žuvo Livonijos magistras Brunonas ir 60 riterių;

1923 – Kaišiadoryse pradėjo veikti pasienio milicijos mokykla;

1942 – pradėjo eiti nelegalus antinacinės rezistencijos laikraštis „Nepriklausoma Lietuva“.

2-ąją 1920 – Steigiamasis Seimas priėmė antrąją Laikinąją Lietuvos Valstybės Konstituciją, pagal kurią vykdomoji valdžia priskirta prezidentui ir ministrų kabinetui.

3-ąją Sąjūdžio diena. 1944 – Naciai sudegino Pirčiupių kaimą ir 119 jo gyventojų;

1988 – Vilniuje suburta Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio iniciatyvinė grupė;

1992 – padedant Norvegijos vyriausybei, Oslo universiteto prašymu, internete buvo įkurtas .lt aukščiausiojo lygio domenas. Taip „gimė“ Lietuvos internetas.

4-ąją 1841 – prie Žemaičių vyskupystės bažnyčių leista steigti lietuviškas pradines mokyklas, kurių vyskupo Motiejaus Valančiaus iniciatyva įsteigta apie 200;

1956 – Vilniaus katedroje atidaryta Paveikslų galerija;

1993 – Kaune atidarytas Rezistencijos ir tremties muziejus.

5-ąją 1864 – uždrausta spauda lietuviškais rašmenimis;

1867 – atidaryta Vilniaus viešoji biblioteka;

1993 – įkurta politinė partija: Lietuvos Centro Sąjunga.

6-ąją 1294 – nedidelė Vytenio kariuomenė, kurią sudarė apie 800 vyrų, Sekminių procesijos metu užpuolė Lenčicą ir išžudė apie 400 žmonių; išsivedė daug belaisvių;

1664 – įvyko Vitebsko mūšis, kuriame LDK kariuomenė sumušė rusų Novgorodo karinius dalinius;

1748 – Vilniuje kilo didelis gaisras, sunaikinęs didžiąją miesto dalį;

1814 – Kopgalyje apsigyveno pirmasis nuolatinis gyventojas – žvejys Johanas Verkulis;

1905 – Vilniuje, lietuvių visuomenės miesto teatre surengtame vakare pirmąkart viešai sugiedota Tautiška giesmė;

1921 – Memelyje (Klaipėdoje), Rumpiškių aerodrome sudužo aviakompanijos „Danziger Luft-Reederei“ lėktuvas Fokker F.III (Nr. FD 20);

1992 – Lietuva priimta į Pasaulio banką.

7-ąją 1926 – trečiuoju Lietuvos Respublikos prezidentu išrinktas Kazimieras Grinius (prezidentavo iki 1926 gruodžio 17 d. perversmo);

1930 – Lietuvos universitetas Kaune pavadintas Vytauto Didžiojo vardu;

1936 – LAK'o surengtos aviacijos šventės metu Tauragėje pirmoji lietuvaite Antanina Liorentaitė iššoko parašutu iš lėktuvo;

1990 – JAV Atstovų rūmai nusprendė uždrausti kompiuterinės ir telekomunikacijų įrangos pardavimą Tarybų Sąjungai, kol ši nepradės derybų su Lietuva dėl nepriklausomybės atkūrimo;

1992 – Šv. Mykolo Arkangelo bažnyčia (Soboras) gražinta tikintiesiems;

1999 – prezidento pasirašytas įstatymas, kuriuo kompanijai „Williams International“ leista įsigyti kontrolinį koncerno „Mažeikių nafta“ akcijų paketą.

1993 – nutarta Būtingėje statyti naftos terminalą;

1999 – Lietuva pirmą kartą išrinkta į Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) valdymo tarybą.

9-ąją 1669 – per Sekmines pašventintos Vilniaus Kalvarijos. Anuomet Vilniaus vyskupas Aleksandras Kazimieras Sapiega pats vedė maldininkus Kryžiaus keliais, barstydamas iš Jeruzalės atvežtą žemę;

1936 – rinkimuose į IV Seimą, kuriuose kandidatais galėjo būti tik tautininkų parinkti asmenys, absoliučia persvara nugalėjo valdančioji Tautininkų partija;

1940 – Maskvoje vyko antrasis Ministro Pirmininko Antano Merkio ir SSRS užsienio reikalų komisaro Viačeslavo Molotovo pokalbis;

1947 – Kazlų Rūdos miškuose įsteigta Lietuvos partizanų karo mokykla;

1995 – Būtingėje surengta naftos terminalo statybos pradžios ceremonija.

10-ąją 1294 – Vytenis mūšyje prie Trojanovo sumušė Lenčicos kunigaikščio Kazimiero II kariuomenę, kuris vadinamas didžiausia viduramžių Lietuvos pergale prieš Lenkiją;

1919 – pirmoji klausytojų grupė Kaune baigė pašto, telegrafo ir telefono kursus;

1920 – Steigiamajame Seime priimta Laikinoji III Lietuvos Konstitucija, skelbianti Lietuvą demokratine respublika;

1934 – Naujamiestyje atidengtas paminklas Vincui Kudirkai, paminklą sukūrė skulptorius Vincas Grybas;

1936 – išrinktas IV-asis Seimas;

1989 – įsteigta Lietuvos Moterų sąjunga;

1999 – prisiekė Rolando Pakso vadovaujama vyriausybė;

2003 – Vladimiras Putinas pasirašė įstatymus dėl Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos bei kontinentinio šelfo Baltijos jūroje atskyrimo sutarčių ratifikavimo.

11-ąją 1792 – Myriaus mūšis: vienas pirmųjų 1792 m. ATR – Rusijos karo mūšių;

1921 – Salantuose, Kretingos apskrityje, kilo didžiąją miestelio dalį sunaikinęs gaisras;

1942 – Vašingtone prasidėjusiose derybose su JAV vadovais Viačeslavas Molotovas nesėkmingai stengėsi išgauti Lietuvos, Latvijos ir Estijos aneksijos pripažinimą.

12-ąją 1381 – Vilniaus užėmimas. Kęstutis, sužinojęs apie Jogailos sutartį su ordinu, užpuolė Vilnių, užėmė sostą, Jogailai paliko Krėvą ir Vitebską;

1926 – pradėjo veikti Kauno radijo stotis;

1990 – Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba priėmė Katalikų bažnyčios restitucijos aktą;

1995 – Lietuva pasirašė Asociacijos sutartį su

Europos Sąjunga. Sutartis įsigaliojo 1998;

2000 – Vilniuje prasidėjo tarptautinis kongresas „Komunizmo nusikaltimų įvertinimas“, kuriame dalyvavo buvęs Lenkijos prezidentas L. Valensa, garsus rusų disidentas S. Kovaliovas.

13-ąją 1611 – ATR kariuomenė po 20 mėnesių apsiausties užėmė Smolenską;

1930 – šaudant į žemės taikinius, į Rėkyvos ežerą įsirėžė ir nuskendo viršilos Antano Kairaičio valdomas Lietuvos karo aviacijos naikintuvas Š-20L;

1940 – lakūnui mokiniui eiliniui Gediminui Janulevičiui skrydžio metu iškritus iš Lietuvos karo aviacijos naikintuvo Fiat C.R.20 (Nr. 38), nevaldomas lėktuvas sudužo. Pilotas išsigelbėjo parašiu;

1988 – Sąjūdžio iniciatyvinė grupė pristatė veiklos programą, ėmė leisti nelegalų leidinį „Sąjūdžio žinios“;

2000 – LR Seimas priėmė įstatymą „Dėl SSRS okupacijos žalos atlyginimo“. Įstatymą pasirašė tuometinis Seimo pirmininkas Vytautas Landsbergis.

14-ąją Gedulo ir vilties diena. 1793 – Paskutiniu metu Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleriu paskirtas vienas iškiliausių XVIII a. pab. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybininkų Joakimas Liutauras Chreptavičius;

1940 – paskelbtas Tarybų Sąjungos ultimatas Lietuvai, kuriame reikalaujama sudaryti naują Vyriausybę bei priimti papildomą sovietinės kariuomenės kontingentą;

1941 – pradėti masiniai Lietuvos žmonių trėmimai į Sibirą;

1949 – paskelbta Lietuvių chartija, kurioje skelbiama, jog pasaulyje pasklidę lietuviai sudaro vieningą pasaulio lietuvių bendruomenę;

1978 – įkurta pagrindinė organizacija - Lietuvos laisvės lyga, vadovaujama Antano Terlecko;

1982 – JAV prezidentas Ronaldas Reiganas paskelbė Baltijos Laisvės diena;

1989 – Vilniuje atidengtas atstatytas Trijų kryžių paminklas, o Vilniaus arkikatedroje pašventinta Tremtinių koplyčia;

1992 – vykdytas referendumas „Dėl buvusios TSRS kariuomenės, dabar priklausančios Rusijos Federacijai, besąlygiško ir neatidėliotino išvedimo iš Lietuvos teritorijos ir padarytos žalos atlyginimo“;

2005 – Pirmasis oficialus Europos Parlamento komiteto vizitas į Lietuvą. Birželio 14–17 d. Lietuvoje Seimo Aplinkos apsaugos ir Sveikatos reikalų komitetų kvietimu su oficialiu vizitu lankėsi Europos Parlamento Aplinkos, visuomenės sveikatos ir maisto saugos politikos komiteto delegacija, vadovaujama olandų europarlamentaro Hanso Bloklando (Hans Blokland).

15-ąją 1161 – rašytiniuose šaltiniuose fiksuota anksčiausia vyskupijos centro Palangoje ar prie jos buvusioje danų gyvenvietėje įkūrimo data, minima ginčų dėl Kuršo vyskupijos įkūrimo medžiagoje (parengta 1431);

1581 – Steponas Batoras paskelbė privilegiją, pagal kurią Alytui suteikta savivalda. Alytus juridškai tapo miestu;

1940 – Sovietų Sąjungos kariuomenė okupavo Lietuvą. Dėl 1941 m. birželį vykdytų trėmimų ši

diena dar vadinama masinio tautos naikavimo diena.

16-ąją 1940 – Vilniaus mieste pasirodė pirmieji rusų okupantų tankai;

2007 – Magijos teatro „DiArchy“ magai Diana Gaičiūnaitė (11 min. 7 s, o iki tol - 8 min. 30 s) ir Arvydas Gaičiūnas (15 min. 57 s, o iki tol - 13 min. 43 s) pagerino nekvėpavimo po vandeniu pasaulio rekordus;

2002 – į Lietuvą su dviejų dienų valstybiniu vizitu pirmąjį kartą istorijoje buvo atvykęs Kinijos Liaudies Respublikos prezidentas ir tuo pačiu einantis Kinijos komunistų partijos generalinio sekretoriaus pareigas Džiang Dzeminas. Policijos pareigūnai sulaukė keliolika taikių piketuotojų už Tibeto laisvę.

17-ąją 1939 – per pratybas virš jūros, vilkdamas taikinį, pateko į suktuką ir sudužo Lietuvos Karo aviacijos lėktuvas Avro 626 (Nr. 703). Lakūnai - stažuotojai Stasys Užkurys ir Kazys Šulskus buvo sužeisti.

18-ąją 1266 – mūšyje prie Dauguvos Daumanto (Timofejaus) vadovaujamos Pskovo respublikos pajėgos (700 karių) sumušė Gerdenio vadovaujamą Lietuvos (Nalšios) kariuomenę (apie 270 karių) ir, paplėšikavę apylinkėse, vėl grįžo į Pskovą;

1919 – nustatyta pirmoji Lietuvos - Lenkijos demarkacinė linija.

19-ąją 1831 – 1830-1831 m. sukilimas: Panerių kautynės;

1920 – Antanas Smetona perdavė Prezidento įgaliojimus Aleksandrui Stulginskiui (iki tol jis buvo *einantis Respublikos Prezidento pareigas Steigiamojo Seimo Pirmininkas*);

1940 – Antanas Sniečkus tapo VSD direktoriumi;

1996 – Baudžiamoji byla dėl 1991 m. sausio 13 d.-osios dienos įvykių Lietuvoje 48 kaltinamų asmenų atžvilgiu buvo perduota nagrinėti Vilniaus apygardos teismui.

20-ąją 1606 – prasidėjo Mogiliavo sukilimas (1606-1610) - maištas Lietuvai priklausiusio Mogiliavo apylinkės prieš prievartinį Brastos unijos įvedimą;

1792 – į Kauną be mūšio įžengė Rusijos kariuomenė. Jai vadovavęs generolas Aleksejus Chruščiovas, į Kauno parapinę bažnyčią suvaręs visus miestiečius, liepė jiems iškilmingai prisiekti ne tik Targovicos konfederacijai (kuri, remiant Rusijai, bus paskelbta tik birželio 25 d. Vilniuje), bet ir Rusijos imperatorei Jekaterinai II;

1794 – Lenkijos karalius Stanislovas Augustas Poniatovskis Druskininkus paskelbė gydomąja vieta.

21-ąją 1941 – sovietams vykdant Lietuvos žmonių trėmimus ir nutautinimą, buvo uždrausta nepriklausoma Lietuvos spauda; sudaryti draudžiamų spausdinti autorių ir leidinių sąrašai, tikrinamos bibliotekos ir sunaikinamos knygos, neatitinkančios sovietų propagandos;

2000 – prie Meksikos krantų siaučiant uraganui, dingo Lietuvos motorlaivis „Linkuva“ ir 18 žmonių įgula.

22-ąją 1922 – Kaune vietoj aukštųjų piešimo kursų įsteigta Kauno meno mokykla;

1941 – Kaune LAF ir kitų patriotinių organizacijų pastangomis prasidėjo sukilimas prieš sovietų valdžią.

1974 – atidarytas Rumšiškų Liaudies buties muziejus;

1995 – įsteigta Lietuvos savivaldybių asociacija;

23-ąją 1941: ryte per Kauno radiją sukilėlių vadas Leonas Prapuolenis paskelbė apie Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimą ir Lietuvos Laikinosios Vyriausybės sudarymą;

1941 - hitlerininkai sušaudė ir sudegino 35 Ablingos bei 7 gretimo Žvaginių kaimo gyventojus;

1941 - dėl neaiškių priežasčių Ukmergėje sudužo 29-ojo TŠK aviacijos naikintuvas „Gloster Gladiator“, pilotas leitenantas Aleksandras Morkus žuvo. Incidentas nebuvo tiriamas.

24-ąją Joninės (Rasos) 1355 – sudaryta Trečioji Taikos sutartis tarp Lenkijos ir Lietuvos;

1812 – Napoleono armija persikėlė per Nemuną;

1941: Lietuvos laikinoji vyriausybė susirinko į pirmąjį posėdį;

1941 - Lietuvių aktyvistų frontas išleido pirmąjį laikraščio „Į laisvę“ numerį;

1941 - Į Vilnių įžengė vokiečių kariuomenė.

25-ąją 1934 – ore sugedus Lietuvos Karo aviacijos naikintuvui Letov Š-20, įvykusioje aviakatastrofoje žuvo lakūnas - mokinys Leonas Meškėnas;

1940 – legalizuota Lietuvos komunistų partija;

1941 - Į Kauną įžengė vokiečių kariuomenė;

1941 – įvyko Rainių žudynės;

1993 – Lietuvoje į apyvartą išleistas piniginis vienetas litas ir jo šimtoji dalis centas, pakeitęs iki tol apyvartoje buvusius vadinamuosius talonus;

1950 – SSRS okupuotoje Lietuvoje (LTSR) atlikta administracinė reforma, įsteigtos 4 sritys: Vilniaus sritis, Kauno sritis, Klaipėdos sritis ir Šiaulių sritis.

26-ąją 1941 - Lietuvos didžiuosiuose miestuose baigėsi Birželio sukilimas.

1941 - įvyko Červenės žudynės.

27-ąją 1863 metų birželio 27 dieną. Pašvesta ŠVENTAJAM VLADISLOVUI, VENGRIJOS KARALIUI išvedusiam į šventąjį karą kryžiuočių būrius koplyčia Vilniaus Šv. Vysk. Stanislovo ir Šv. Vladislovo Arkikatedroje Bazilikoje;

1919 – Kaune įkurta Lietuvos šaulių sąjunga (kaip Lietuvos sporto sąjungos padalinys);

1992 – įvyko Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto (VLIK) Tarybos baigiamasis posėdis, kuriame nuspręsta nutraukti organizacijos veiklą.

28-ąją 1794 – 1794 m. sukilimas: Varšuvoje per sukilimą pakartas Vilniaus vyskupas Ignatas Jokūbas Masalskis;

1812 – Napoleono kariuomenė užėmė Vilnių. Pats Napoleonas apsistojo Vilniaus generalgubernatoriaus rūmuose (dab. Lietuvos Respublikos Prezidentūra);

1812 – Varšuvos Seimas pasiskelbė konfederacija ir deklaravo Lenkijos ir Lietuvos valstybės valstybės atkūrimą;

1812 – įvyko Deltuvos mūšis tarp caro kariuomenės ir Napoleono pajėgų;

1831 – sukilimas: Rusijos kariuomenė užėmė Kauną;

Laikraštis visuomenei iš Mitėniškių dvaro

1863 – 1863 m. sukilimas: Lukiškių aikštėje viešai pakartas sukilėlių vadas Zigmantas Sierakauskas;

1987 – Vatikano Šv. Petro bazilikoje paminėtos krikščionybės 600-osios metinės;

1988 – Vincentas Sladkevičius Romoje įvestas į kardinolų kolegiją.

Popiežius Jonas Paulius II nominuoja V. Sladkevičių Šventosios Romos Katalikų Bažnyčios kardinolu ir įteikia skyrimo bulę, Roma, 1988 m. birželio 28 d.

Kardinolas V. Sladkevičius Lietuvos tikinčiųjų vardu įteikia atminimo dovaną – Mišių taurę popiežiui Jonui Pauliui II-ajam, jo apaštalinio vizito Lietuvoje metu, Kaunas, 1993 m. rugsėjo 6 d.

29-ąją 1426 – Vytautas paskelbė karą Pskovui.

1440 – Lietuvos didikai be Lenkijos pritarimo Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu paskelbė 13-kos metų Kazimierą Jogailaitį;

1576 – Lietuvos delegacija pripažino Steponą Batorą Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu;

1668 – padėtas kartinis akmuo Petro ir Povilo bažnyčios statybai Vilniuje;

1921 – Aleksoto aerodrome surengta pirmoji Lietuvoje oro šventė;

1941 – Vilniuje pradėtas leisti dienraštis „Naujoji Lietuva“;

1990 – Lietuvos parlamentas sutiko paskelbti 100 dienų moratoriumą Nepriklausomybės akto įgyvendinimui, kad sovietų lyderis Michailas Gorbačiovas atšauktų ekonominę blokadą;

2020 – Seimas priėmė įstatymą, įtvirtinusį, kad Lukiškių aikštė Vilniuje yra pagrindinė reprezentacinė Lietuvos valstybės aikštė su Vyčio monumentu. Įstatymas priimtas reaguojant į Vilniaus valdžios sprendimą aikštėje įrengti laikinąjį paplūdimį (priešais buvusius KGB rūmus);

2024 – Kaune prasidėjo 100 metų jubiliejų minėjusi Lietuvos Dainų šventė.

„Mitėniškių aidai“, 2025 metų birželis, Nr. 6

30-ąją 1954 – Lietuvoje buvo matomas visiškas Saulės užtemimas;

1967 – Kvintiškėse (Zarasų rajone) apsireiškė Mergelė Marija, kai mergina ir vaikinai po šokių važiavo motociklu pro ežero pakrantę. Dabar krante ir pačiam ežere yra daugybė Jos statulų;

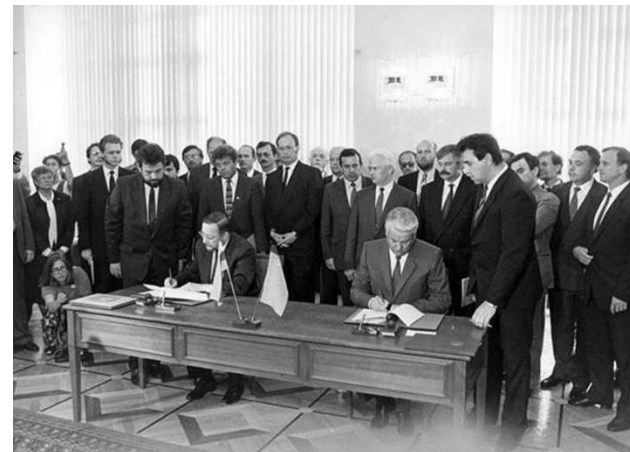
1990 – Sovietų vyriausybė atnaujino naftos tiekimą Lietuvai, praėjus dienai po to, kai Seimas sutiko pristabdyti Nepriklausomybės atkūrimo akto įgyvendinimą;

2011 – seniausias Lietuvoje Žuvinto biosferos rezervatas įtrauktas į Pasaulinį UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ biosferos rezervatų tinklą;

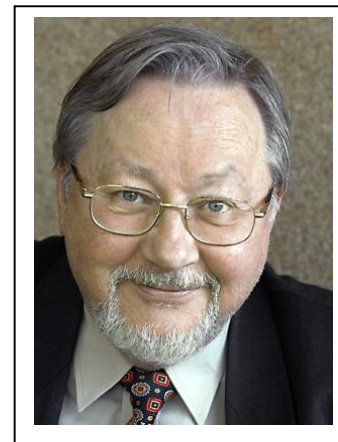
2020 – NATO galutinai patvirtino atnaujintus Baltijos šalių ir Lenkijos gynybos planus, radus kompromisą su Turkija, kuri iki tol vienintelė blokavo sprendimą, siekdama didesnės paramos savo kovai su kurdų kovotojais;

2022 – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė nuteistųjų Sausio 13-osios byloje kasacinius skundus.

2022 – Lietuvos Respublikos Seimas Vytautą Landsbergį pripažino buvus pirmuoju atkurtos Lietuvos vadovu.

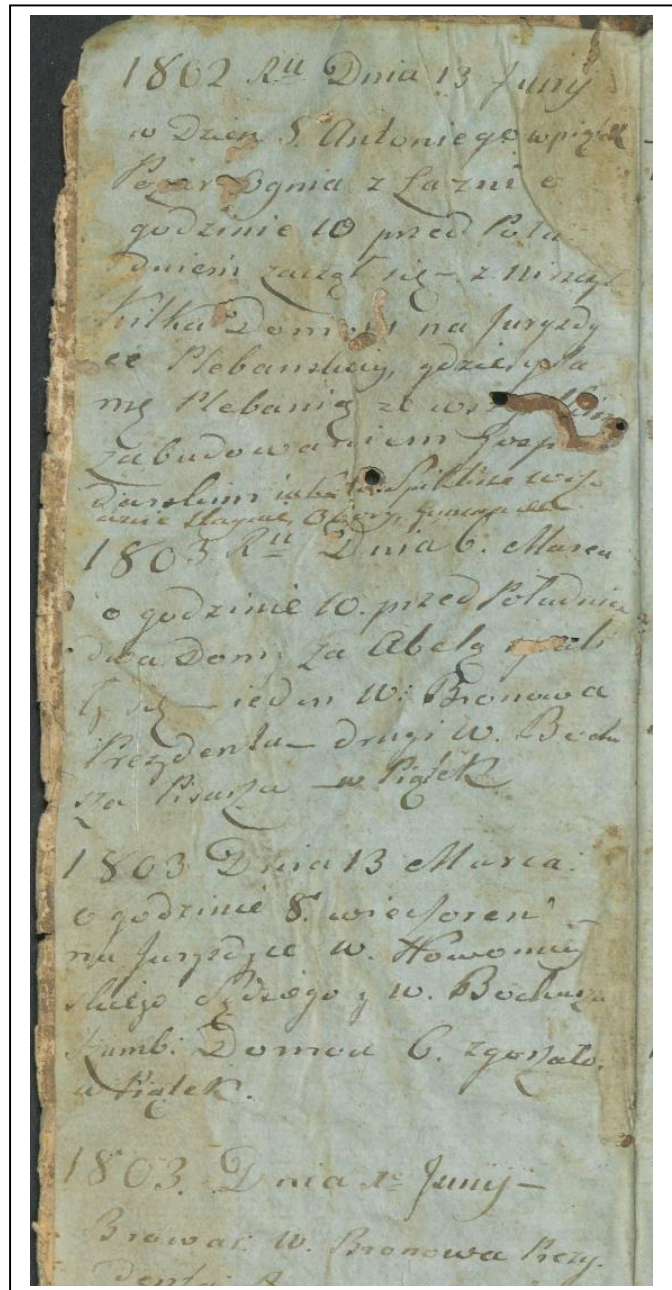
Vytautas Landsbergis ir Borisas Jelcinas, 1991-07-29 Maskvoje, pasirašoma dvišalė sutartis Dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Tarybų Federacine Socialistine Respublika (RTFSR), pripažįstant Lietuvos valstybės tęstinumą, 1940-aisiais įvykdytą sovietų aneksiją⁶¹.

V. Landsbergis yra tikrai vienas įžvalgiausių Lietuvos politikų. Profesoriaus laikmatis – dešimtmečiais į priekį, kaip šachmatų partijose - logiški ėjimai, o jo pasisakymai visada yra pilni sarkazmo. Gal todėl jo net nekenčia kai kurios specifinės žmonių grupės, turinčios tam tikrų interesų⁶². Tai žmogus, kuris nuosekliai ėjo per gyvenimą, o atėjus laikui, stojo prie atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės vadovavimo. „Negalėjome tiesiog stovėti po medžiu ir laukti“, taip sakė V. Landsbergis. Paskelbus Lietuvos valstybės atkūrimą, reikėjo ir tarptautinio valstybės pripažinimo. 1991 m. vasario 11 d. Pirmoji Lietuvos Respubliką pripažino Islandija, o V. Landsbergio pripažinimas tęsėsi dešimtmečius Lietuvos Respublikos Seime...

⁶¹ V. Landsbergis tuo metu ėjo Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos pirmininko pareigas

⁶² Rokiškis Rabinovičius. rokiskis.popo.lt/2011

IVAIRENYBĖS Gaisrai Šėtoje (1802 - 1803)

Skaitant senasias gimimo metrikas, randamos užuominos apie Šėtos miestelį nusiaubusius gaisrus. Įrašai apie juos įrašyti Šėtos Romos katalikų bažnyčios mirties metrikų knygos (1797-03-16 1812-04-21)⁶³ viršelio vidinėje pusėje.

1802 metų birželio 13 šv. Antano dieną, penktadienį, 10 valandą prieš vidurdienį nuo pirties ugnies kilo gaisras, kuris sunaikino keletą namukų klebonijos jurisdikcijoje⁶⁴, kur sudegė ir pati klebonija su visais ūkiniais pastatais,...., arklidės, tvartai ir klojimai.

1803 m. kovo 6 d., 10 val. prieš vidurdienį sudegė du namai už Obelies (Abela) – vienas maloningojo prezidento Bronovo (Bronow) – kitas maloningojo raštininko Bogušo (Bochusz) – penktadienį.

1803 m. kovo 13 d. apie 8 val. vakare Naujamiesčio (Nowomiejskogo) teisėjo ir maloningojo Bogušo (Bochusz) šambeljono:⁶⁵ 6 namai sudegė, penktadienį.

1803 m. birželio 1 sudegė maloningojo Bronowo bravoras prie tilto, pirmadienį.

1803 m. birželio 27 d. sudegė maloningojo raštininko Bogušo namas, kur kalvis, šeštadienį.

Parengė dr. Judita Puišio

Tanketės „Vilkai“ - lakstūnai

Pačiam Šėtos centre nuo tilto pusės atlėkė dvi tanketės „Vilkai“ ir prieš pat nosį užsuko į kairę link kapinių. Eismo reguliuotojų nebuvo, eismas nebuvo uždarytas, o vyrukai užlėkė prieš eismą. Gera, kad su niekuo nesusidūrė – apsisuko ir nurūko savo keliais, fotografija R. Volbergo, 2025-05-06 12:56

2025 m. birželio 13 d.

Šėtos Švenčiausiosios Trejybės bažnyčios klebonas Robertas Gedvydas Skrinskas ėmėsi iniciatyvos sutvarkyti šventoriuje esančias Kryžiaus kelio mažąsias Kalvarijas. Bažnyčia nepriklauso paveldui. Restauruojamos Kryžiaus kelio stotys. Kaip matyti iš nuotraukų, statiniai per ilgą laiką yra gerokai apardyti: įskilęs ir išbyrėjęs tinkas, pamatų ir karnizų kampai nukritę, nuskelti, o viena koplytėlė net griūva, apiręs bažnyčios kaminas. Kunigo R. G. Skrinso pageidavimu, naudoti teks kalkinius mišinius, baltąjį cementą. O tam, kad laiktų 40 metų bažnyčios tvarkymo darbai, kaip Domeikavos bažnyčioje, paprašė surasti ir kaulų klijų. Bažnyčia, pasirodo,

2025 m. gegužės 27 d.

Istoriniai fotokadrai.

Šėtos Švenčiausiosios Trejybės bažnyčios Kryžiaus kelio mažosios Kalvarijos

Tekstas ir nuotraukos Raimundo Volbergo

turi ir gesintų baltų kalkių. Restauracijos ėmėsi parapijietis Raimundas Volbergas. Darbų eigoje bus užtaisyti plyšiai, sutvirtininti koplytelių pamatai, užgruntuoti ir nutinkuoti pakenkti paviršiai, paliekant autentišką ir nubaltinti kalkėmis.

Darbas skiriamas dėdės Vaclovo Čepo (g. 1922-11-17) atminimui, kurį po trijų parų sulaikymo, tardymų, kankinimų ir paleisto į „Laisvę“ prie Šilo, 1945 m. liepos 25 d. sušaudė į nugarą ir, galiausiai, į galvą okupacinė valdžia, numetė Šėtoje priešais bažnyčią, o po to palaidojo žydų kapinėse, po metų leido perlaidoti šeimos kapuose. Taigi, praėjo jau 80 metų nežinios, nuėjus lietuviškąjį Kryžiaus kelią...

Laiškų laukiame adresu: Pievų g. 32-3, LT-55400

Mitėniškių k. Žeimių sen., Jonavos r.

Redaktorius: Raimundas Volbergas
telefonas: +370 600 80557,
el. pašto adresas: miteniskiuaidai@gmail.com

⁶³ LVIA F 3002 ap 27 b 29, <https://eais.archyvai.lt/repo-ext/view/267782072>

⁶⁴ Žemių arba paties miesto dalis, priklausanti ne magistratui, o kuriam nors savininkui, dažniausiai bažnytiniam. <https://www.vle.lt/straipsnis/jurisdika/>

⁶⁵ Šambelionas – rangas, suteikiamas karaliaus arba popiežiaus rūmų dvariškiams, prilygęs kamergeriui, https://zodis.eu/reiksme/sambelionas#google_vignette